

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

στη ΝΑΥΤΙΛΙΑ

**ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΝΑΥΤΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

Ιωάννης Δήμας

Διπλωματική εργασία που υποβλήθηκε στο Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του
Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση του

Διπλώματος Ναυτιλιακών Σπουδών στη Ναυτιλία

Πειραιάς

Ιούλιος 2024

Το άτομο το οποίο εκπονεί την Διπλωματική Εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, εκπαιδευτικός, ερευνητικός), της φύσης του υλικού, που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες ή χάρτες), του 5 ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή στη γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή που ορίστηκε από τη ΓΣ του Τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Ναυτιλία.

Τα μέλη της Επιτροπής:

- Βασίλειος-Χρήστος Ναούμ (Επιβλέπων)
- Λαγούδης Ιωάννης
- Διονύσιος Πολέμης

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της. Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, στη σχολή Ναυτιλιακών Σπουδών, κατά το έτος 2024. Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Δρ. Ναούμ Βασίλειο για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε εξ αρχής και την υποστήριξη του σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής αυτής εργασίας, καθώς θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωσή της χωρίς την πολύτιμη βοήθειά του. Κλείνοντας θα ήθελα να εκφράσω ένα τεράστιο ευχαριστώ στην οικογένεια και τους φίλους μου για την ασταμάτητη στήριξη που μου έδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη.....	6
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	7
Κεφάλαιο 2: Ναυτιλιακές επιχειρήσεις & Χρηματοοικονομική Λογιστική.....	11
2.1.Χρηματοοικονομική λογιστική.....	11
2.2. Ελεγκτική.....	14
2.3.Λογιστικά πρότυπα & οικονομικές καταστάσεις Ναυτιλιακών εταιρειών.....	20
2.4. Offshore, διαχείριση κερδών και ναυτιλιακές εταιρείες.....	21
Κεφάλαιο 3: Χειραγώγηση Κερδών.....	23
3.1 Η έννοια της Δημιουργικής Λογιστικής.....	23
3.2 Η χειραγώγηση κερδών ως έκφανση της δημιουργικής λογιστικής.....	26
3.3 Κίνητρα χειραγώγησης κερδών.....	27
3.4 Μέθοδοι χειραγώγησης κερδών.....	32
3.5 Νομικό Πλαίσιο.....	39
Κεφάλαιο 4:Χειραγώγηση κερδών & Λογιστική Απάτη.....	41
4.1 Η Λογιστική Απάτη.....	41
4.2 Κατηγορίες Απάτη.....	41
4.3 Τρίγωνο Απάτης.....	42
4.4 Διαμάντι Απάτης.....	43
4.5 Διευθυντική μυωπία.....	44
Κεφάλαιο 5: Τεχνικές & Πρακτικές μέθοδοι.....	46
5.1 Χειραγώγηση για Φορολογικούς Σκοπούς.....	46

5.2 Ο ρόλος των Ελεγκτικών Εταιρειών στη Χειραγώγηση των κερδών.....	47
Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα.....	52
Βιβλιογραφία.....	54

Περίληψη

Βασικός σκοπός αυτής της εργασίας είναι η αναζήτηση και παρουσίαση του φαινομένου της χειραγώγησης κερδών στις ναυτιλιακές επιχειρήσεις μέσω της μελέτης βιβλιογραφίας και ανασκόπησης άρθρων. Παρουσιάστηκαν οι ορισμοί της χειραγώγησης καθώς και η σύνδεσή της με την απάτη, καθορίστηκαν τα όρια μεταξύ χειραγώγησης και απάτης, καθώς και οι τεχνικές εντοπισμού της χειραγώγησης. Αναλύθηκαν οι βασικές αιτίες της χειραγώγησης που προέρχονται από την ασυμμετρία πληροφοριών, την εταιρική διακυβέρνηση, την εκπλήρωση των προσδοκιών και στόχων και τα οφέλη από το ρυθμιστικό κόστος. Αποτυπώθηκαν οι βασικοί παράγοντες χειραγώγησης σε σχέση με τις αποζημιώσεις, τα μπόνους, τις δημόσιες προσφορές, τις δανειακές συμβάσεις και το κόστος δανεισμού, καθώς και τις εξαγορές και συγχωνεύσεις μεταξύ εταιρειών. Αναλύθηκε ο ρόλος των ελεγκτικών εταιρειών και η τήρηση των λογιστικών προτύπων σε άμεση σύνδεση με την χειραγώγηση των κερδών. Προσδιορίστηκε το πώς πρέπει να λειτουργεί ο έλεγχος ώστε να είναι προωθητικός στην σωστή λειτουργία της επιχείρησης.

Λέξεις Κλειδιά: Χειραγώγηση, Κέρδη, Δημιουργική Λογιστική, Λογιστική, Απάτη, Επιχειρήσεις, Ελεγκτική, Διεθνή Πρότυπα, Ναυτιλία, Οικονομικές Καταστάσεις.

Abstract

The main purpose of this paper is to search and present aspects of profit manipulation in shipping companies through the study of literature and review of articles. The definitions of manipulation as well as its connection with fraud were presented, the boundaries between manipulation and fraud were defined, and ways of detecting manipulation were identified. It delved into the key causes of manipulation stemming from information asymmetry, corporate governance, meeting expectations and targets, and the benefits of regulatory costs. The key drivers of manipulation in relation to compensation, bonuses, public offerings, debt contracts and borrowing costs, as well as mergers and acquisitions between companies were captured. The role of audit firms and compliance with accounting standards in direct relation to earnings manipulation was analysed. Identified how audit should work to be promotive to the proper functioning of the firm.

Keywords: Manipulation, Earnings, Creative accounting, Accounting, Fraud, Business, Audit, International Standards, Shipping, Financial statements.

Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή

Η παγκόσμια οικονομία στηρίζεται στο διεθνές εμπόριο και ως εκ τούτου στη δυνατότητα μεταφοράς φορτίων και πρώτων υλών από το ένα σημείο του πλανήτη στο άλλο ανάλογα με τις ανάγκες που έχει κάθε κράτος και κάθε οικονομία. Οι μεταφορές που γίνονται με πλοία σύμφωνα με έρευνες είναι η πιο αποτελεσματική και ασφαλής λύση και αποτελούν τον βασικό κορμό του παγκόσμιου εμπορίου. Με βάση τα στοιχεία του ΟΟΣΑ σήμερα το 90% του όγκου του διεθνούς εμπορίου πραγματοποιείται μέσω των θαλάσσιων μεταφορών ενώ τα έσοδα από τα ναύλα φτάνουν στα 632 δισεκατομμύρια δολάρια το 2005. Η ελληνική ναυτιλία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις διεθνείς μεταφορές και βρίσκεται στην πρώτη θέση σε παγκόσμια κλίμακα όσον αφορά τη χωρητικότητα. Η γνώση των ιδιαιτεροτήτων, των κινδύνων, η συνεχής τεχνολογική εξέλιξη αλλά και η αξιοποίηση των ευκαιριών που δίνονται αποτελούν το συγκριτικό πλεονέκτημα των ελληνικών εταιρειών. Η συμβολή της ελληνικής ναυτιλίας είναι ιδιαίτερα σημαντική στην ελληνική οικονομία ενώ ήδη από τη δεκαετία του 2000 οι Έλληνες εφοπλιστές έχουν μεταφέρει κάποιες δραστηριότητές τους στην Ελλάδα με αποτέλεσμα την αύξηση της συμβολής της ναυτιλίας στο ΑΕΠ της χώρας. Η παγκόσμια οικονομική κρίση επηρέασε και την ελληνική ναυτιλία ωστόσο αναμενόταν η ανάκαμψη της τα επόμενα χρόνια (ΕΥ,2017).

Τα στοιχεία που συλλέγουμε για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ελληνόκτητος στόλος σήμερα καθώς και τη θέση που διακατέχει στο παγκόσμιο γίνεσθαι μας αποκαλύπτουν ότι η ελληνική ναυτιλία διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε διεθνές επίπεδο και συνεχίζει να βρίσκεται στην κορυφή του κόσμου.

Καθώς μία από τις χειρότερες κρίσεις στην ιστορία της παγκόσμιας ναυτιλίας μοιάζει σήμερα να ξεπερνιέται αφήνοντας πίσω της νικητές και ηττημένους, η ελληνόκτητη ποντοπόρος ναυτιλία εμφανίζεται να βρίσκεται στην πλευρά των νικητών ενώ στην αντίπερα όχθη, χώρες μεναυτική παράδοση όπως η Ιαπωνία αλλά και η Γερμανία αποδυναμώθηκαν και προσμετρούν απώλειες στις διεθνείς αγορές.

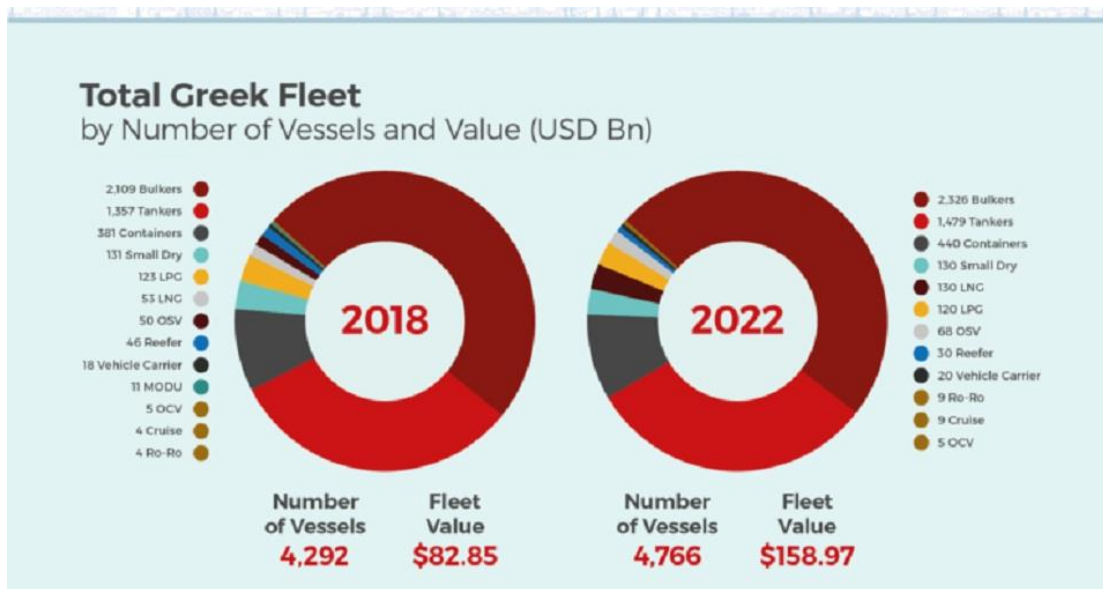
Στο παραπάνω γεγονός, οι βασικοί λόγοι που φαίνεται ότι συντέλεσαν στο να εξέλθουν οι Έλληνες πλοιοκτήτες ισχυρότεροι από την κρίση, είναι κατά πρώτον η εμπειρία τους σε Προηγούμενες κρίσεις και κατά δεύτερον οι μετρημένες κινήσεις τους αλλά και η πρόσβαση τους σε χρηματοδοτήσεις και ίδια κεφάλαια την ώρα που οι τράπεζες άρχισαν να μειώνουν την έκθεση τους στον κλάδο. Μια ναυτιλιακή επιχείρηση στοχεύει στην εδραίωσή της στην παγκόσμια ναυτιλιακή βιομηχανία, στην δημιουργία ενός ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και

στην αντίστοιχη μεγιστοποίηση της κερδοφορίας της, μέσω της υψηλής ποιότητας και της μέγιστης αποδοτικότητας του συνόλου των παρεχόμενων υπηρεσιών που προσφέρει (Goulielmos, A. M. (2018).

Η VesselsValue προέβη σε σύγκριση του ελληνόκτητου στόλου το 2018 και το 2022, και τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερος εντυπωσιακά για την εξέλιξη της ελληνικής ναυτιλίας παγκοσμίως (Vessels Value, 2023). Από το 2018 έως το 2022, η αξία του ελληνόκτητου στόλου αυξήθηκε κατά 92%, στα σχεδόν 159 δισ. δολάρια, αναφέρει η σχετική έρευνα, μια τεράστια άνοδος δεδομένου ότι ο ελληνόκτητος στόλος αυξήθηκε μόνο κατά 474 πλοία (11%), στα 4.766.

Εικόνα 1: Ανάλυση ελληνόκτητου στόλου (VesselsValue data as of February 2023).

Οι στόλοι των φορτηγών για φορτία χύδην όγκου, των πλοίων μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων και υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) αυξήθηκαν σημαντικά, με τους Έλληνες ιδιοκτήτες να επενδύουν στις ταχέως αναπτυσσόμενες αγορές φορτηγών και κοντέινερ, καθώς και σε πλοία που μπορούν να μεταφέρουν πιο οικολογικό φορτίο, όπως το LNG.

Η Ελλάδα έχει διατηρήσει τη θέση της ως ο κορυφαίος αγοραστής από τα τελευταία Ποσειδώνια το 2018. Μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουνίου 2018, οι Έλληνες είχαν αγοράσει 121 πλοία. Τέσσερα χρόνια μετά, στο 2022, και 130 πλοία έχουν πάει σε Έλληνες αγοραστές την ίδια χρονική περίοδο, με τον πιο δημοφιλή τύπο πλοίου που αγοράστηκε να είναι τα φορτηγά. Οι Κινέζοι αγοραστές ακολουθούν από κοντά, αγοράζοντας συνολικά 127 πλοία μέχρι σήμερα

φέτος. Από τις αρχές του 2022, η Ελλάδα έχει πουλήσει 100 πλοία, που αντιστοιχούν σε 264 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, καθιστώντας τους Έλληνες πλοιοκτήτες κορυφαίους και σε πωλήσεις πλοίων στον κόσμο, με τον πιο δημοφιλή τύπο που πωλείται να είναι πάλι τα φορτηγά. Ακολούθησαν οι πλοιοκτήτες από τη Σιγκαπούρη, οι οποίοι έχουν πουλήσει 99 πλοία φέτος. Ο όλο και μεγαλύτερος ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις, σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης, δημιουργεί απαιτήσεις ως προς τα αποτελέσματα που καλούνται να παρουσιάσουν οι εταιρείες που προκειμένου να τα επιτύχουν πολλές φορές καλούνται να παραποιήσουν τα στοιχεία των οικονομικών καταστάσεων. Επομένως, για τη χειραγώγηση χρησιμοποιείται η ευελιξία που προσφέρουν οι λογιστικές αρχές και ειδικότερα τα λογιστικά πρότυπα, προκειμένου να κατευθύνουν τα κέρδη προς έναν καθορισμένο στόχο. Μέρος αυτής της χειραγώγησης κερδών περιορίζεται στην εκμετάλλευση αυτής της ευελιξίας, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις μπορεί ακόμα και να ξεπεράσει τις νόμιμες και διαφανείς διαδικασίες και γίνεται παράνομη. Δηλαδή, τα κέρδη που έχουν χειραγωγηθεί καταχρηστικά ή παράνομα χρησιμοποιούνται για να παραποιήσουν την πραγματική χρηματοοικονομική επίδοση μιας επιχείρησης. Αυτή η διαδικασία εμπίπτει στην έννοια της Δημιουργικής Λογιστικής, η οποία, σε συνδυασμό με τις περιπτώσεις χειραγώγησης, έχει σαν καταληκτικό σκοπό την παροχή παραπλανητικών πληροφοριών στον επενδυτικό και οικονομικό τομέα, με στόχο την πρόωθηση των συμφερόντων της οικονομικής οντότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: «Ναυτιλιακές επιχειρήσεις & Χρηματοοικονομική Λογιστική»

2.1. Χρηματοοικονομική λογιστική

Η εννοιολογική προσέγγιση της επιτροπής ορολογίας του Αμερικανικού Ινστιτούτου των Ορκωτών Λογιστών το 1953, αποτελεί την παραδοσιακή αντιμετώπιση της Λογιστικής, «Λογιστική είναι η τέχνη της καταχώρησης, της συστηματικής κατάταξης, ταξινόμησης

και της συνοπτικής απόδοσης κατά εύληπτο τρόπο, των συναλλαγών και γεγονότων που είναι εν μέρει τουλάχιστο οικονομικού χαρακτήρα και της επεξήγησης των αποτελεσμάτων από αυτά» (Institute of Certified Public Accountants, 1953).

Η Λογιστική είναι η επιστήμη των λογαριασμών με την οποία επιδιώκεται ο έλεγχος των λογαριασμών καθώς και η διασφάλιση της οικονομικής θέσης της οντότητας (Νέζος, Α., Λογιστική). Χωρίζεται στην δημόσια και ιδιωτική. Η ναυτιλιακή λογιστική είναι κλάδος της ιδιωτικής λογιστικής με μόνη διαφορά σε σχέση με άλλους κλάδους την ύπαρξη κάποιων διαφορετικών λογαριασμών το λογιστικού σχεδίου που απορρέουν από τις συναλλαγές που εκτελεί η διοίκηση με τους αντισυμβαλλόμενους. Τους παραπάνω λογαριασμούς, επεξεργάζεται ο κλάδος της λογιστικής και αποτέλεσμα των διεργασιών αυτών είναι οι οικονομικές καταστάσεις.

Ένα από τα βασικότερα εργαλεία που αποκτάμε μέσα από την απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων βάσει λογιστικών αρχών και κανόνων είναι οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες. Οι οικονομικές καταστάσεις ουσιαστικά, αποτελούν μια σχετικά λεπτομερή καταγραφή του πώς απέδωσαν οι επιλογές που ακολούθησε η διοίκηση. Για να επιτύχουν αυτόν τον στόχο, οι οικονομικές καταστάσεις προσφέρουν πληροφορίες σχετικές με τα ακόλουθα στοιχεία της επιχείρησης: (α) τα περιουσιακά στοιχεία, (β) τις υποχρεώσεις, (γ) τα ίδια κεφάλαια, (δ) τα έσοδα και τις δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των κερδών και ζημιών (ε) άλλες μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων, (στ) τις ταμειακές ροές. Αυτές οι πληροφορίες, σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις σημειώσεις, βοηθούν τους χρήστες (τόσο εσωτερικούς όσο και εξωτερικούς) να προβλέψουν τις μελλοντικές ταμειακές ροές της επιχείρησης, επικεντρώνοντας ιδιαίτερα στον χρόνο και το βαθμό βεβαιότητας, και να λάβουν οικονομικές αποφάσεις. Για να την όσο ακριβέστερη μέτρηση της λογιστικής απόδοσης στις οικονομικές καταστάσεις χρησιμοποιούμε χρηματοοικονομικούς αριθμοδείκτες. Σκοπός τους είναι η σύγκριση τους ανά τα χρόνια καθώς και η εξυπηρέτηση της αναγνώρισης των τάσεων στην οικονομία. Εν ολίγοις οι αριθμοδείκτες αποτελούν μια

σύνοψη των οικονομικών καταστάσεων.

Πηγές χρηματοοικονομικής πληροφόρησης

Ένα από τα βασικά αντικείμενα με τα οποία καταπιάνεται η λογιστική είναι η παροχή χρηματοοικονομικών πληροφοριών μέσω οικονομικών καταστάσεων οι οποίες τηρούν προκαθορισμένα πρότυπα, προσανατολισμένα σε λογιστικές αρχές και κανόνες. Οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν μια συγκροτημένη απεικόνιση της οικονομικής θέσης και επίδοσης μιας επιχείρησης, παρουσιάζοντας σε όσους ενδιαφέρονται τα αποτελέσματα της διαχείρισης των πόρων που της έχουν εμπιστευτεί. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα ακόλουθα στοιχεία της επιχείρησης:

- Τα περιουσιακά στοιχεία
- Τις υποχρεώσεις
- Τα ίδια κεφάλαια
- Τα έσοδα και τις δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των κερδών και ζημιών
- Άλλες μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων
- Τις ταμειακές ροές

Αυτές οι πληροφορίες, μαζί με άλλες που περιλαμβάνονται στις σημειώσεις, βοηθούν τους χρήστες (εσωτερικούς και εξωτερικούς) να προβλέψουν τις μελλοντικές ταμειακές ροές της επιχείρησης, ειδικότερα τον χρόνο και την βεβαιότητά τους, και να λάβουν οικονομικές αποφάσεις.

Κατά γενική ομολογία η όσο το δυνατόν ακριβέστερη και πιο λεπτομερής απεικόνιση της χρηματοοικονομικής επίδοσης και των ταμειακών ροών μιας επιχείρησης απαιτεί: Ακριβή και αληθινή απεικόνιση της σημασίας και της επίδρασης των συναλλαγών, άλλων γεγονότων και συνθηκών στη βάση των κριτηρίων των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών (Generally Accepted Accounting Principles - GAAP) και τις συνιστάμενες από αυτές λογιστικές πολιτικές.

Αναλυτική παρουσίαση αποκλίσεων ή υποχρεωτικής συμμόρφωσης που δημιουργούν παραπλανητική εικόνα στις οικονομικές καταστάσεις, πάντα σε αναφορά με τις πρακτικές συμμόρφωσης επιχειρήσεων σε παρόμοιες συνθήκες. Κατάρτιση στη βάση της συνεχιζόμενης δραστηριότητας (εκτίμηση διοίκησης για τη βιωσιμότητα της επιχείρησης) με γνωστοποίηση αβεβαιοτήτων και κινδύνων σε χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον ενός έτους.

Λογιστικό χειρισμό στη βάση δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων (εκτός από πληροφορίες

ταμειακών ροών).

Ομοιομορφία παρουσίασης. Παροχή σημαντικών, ουσιαστικών και ολοκληρωμένων πληροφοριών (συγκέντρωση, επεξεργασία, κατάταξη, συμπύκνωση και τελική ταξινόμηση). Αποφυγή συμψηφισμού, εκτός αν προβλέπεται από κάποιο πρότυπο (π.χ. αφαίρεση υποτιμήσεων λόγω απαξίωσης και επισφάλειας). Συγκριτική πληροφόρηση με την προηγούμενη περίοδο. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια είναι διάχυτη η άποψη παγκοσμίως πως οι επιχειρήσεις, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, καταρτίζουν τις οικονομικές τους καταστάσεις με τρόπο που τελικά δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, το αποτέλεσμα της λογιστικής διαδικασίας εγείρει πολλές φορές ερωτήματα σχετικά με την αξιοπιστία του, γεγονός που συνδέεται άμεσα με την άσκηση της λεγόμενης «δημιουργικής λογιστικής»

Λογιστική Τυποποίηση

Το 1901 πραγματοποιήθηκε στην Βουδαπέστη σύνοδος του Διεθνούς Ινστιτούτου Στατιστικής του οποίου αντικείμενο αναζήτησης αποτέλεσε η όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη παρουσίαση Ισολογισμών των εταιρειών. Σε αρκετά σύντομο χρονικό διάστημα διαπιστώθηκε ότι πέρα από την απλή απεικόνιση των ισολογισμών έπρεπε να υπάρξει ένα πλαίσιο που να καθορίζει το πώς πρέπει να καταρτίζεται ο ισολογισμός και τα αποτελέσματα χρήσης. Η αιτία πίσω από αυτή τη διαπίστωση έχει να κάνει με το γεγονός ότι έπρεπε να μπορεί να υπάρξει ένας περιορισμός στην υποκειμενικότητα της απεικόνισης των λογαριασμών που θα έβαζε εμπόδια στην διαφόρων ειδών χειραγώγηση αποτελεσμάτων (Michael Chatfield, 1977).

Η προσπάθεια για τη λογιστική τυποποίηση πήρε σάρκα και οστά στο πλαίσιο του Α παγκοσμίου πολέμου όταν και η Αγγλία απαίτησε από τις εταιρείες να διαθέτει κοστολόγια με κοινά χαρακτηριστικά προκειμένου να πραγματοποιούνται οι αναθέσεις των εξοπλιστικών προγραμμάτων (Gary John Pevits and Barbara Dubis Merino, 1998). Από το 1937 μετά την ανάπτυξη της τυποποίησης του λογιστικού σχεδίου και στη Γερμανία με πιο ενιαίο τρόπο σταδιακά εξελίχθηκαν τα εθνικά λογιστικά σχέδια δίνοντας έδαφος για καλύτερη οργάνωση των εθνικών οικονομιών (Christopher Napier, 2010). Είναι καθολικά αποδεκτό ότι η λογιστική τυποποίηση δημιουργεί ένα πιο ευνοϊκό περιβάλλον για όσους λαμβάνουν αποφάσεις γύρω από τις επιχειρήσεις αφού δημιουργεί δεδομένα τα οποία μπορούν να είναι συγκρίσιμα τόσο στο παρόν αλλά και σε σχέση με το παρελθόν. Αυτό απαιτεί έναν χειρισμό ώστε τα στοιχεία να αποτυπώνονται με συγκεκριμένο τρόπο σε όλη τη ζωή της επιχείρησης και να δίνει δυνατότητα εξαγωγής συμπερασμάτων τόσο για τους managers όσο και για όσους παρακολουθούν τις

δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις. Γίνεται κατανοητό ότι το μεγαλύτερο εγχείρημα και το πιο απαιτητικό είναι η λογιστική τυποποίηση σε διεθνές επίπεδο. Ένα κομμάτι της δυσκολίας αυτής αφορά την προσπάθεια για χρήση λεξιλογίου το οποίο θα είναι κοινό και θα εκφράζει εξίσου την κάθε χώρα και την κάθε επιχείρηση. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιούνται από το 2005 τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα από τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο.

2.2 Ελεγκτική

Η Ελεγκτική αποτελεί έναν από τους κυριότερους τομείς της Λογιστικής. Σύμφωνα με τον Ρογδάκη (2004), η Ελεγκτική αναφέρεται στον κλάδο της οικονομικής που αναλαμβάνει τους γενικούς κανόνες, όρους και προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας. Ως επιστήμη, η Ελεγκτική ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν τη διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Οι εν λόγω έλεγχοι έχουν ως στόχο την επαλήθευση της ειλικρίνειας των ισχυρισμών και των διαβεβαιώσεων που παρέχονται από τρίτους. Συνήθως, αυτοί οι ισχυρισμοί σχετίζονται με οικονομικά θέματα, όπως αναφέρει ο Παπαστάθης (2003).

Οι στόχοι του ελέγχου είναι:

- Επίτευξη των στόχων των φορέων και των διοικήσεων των οργανισμών,
- Διασφάλιση των μετόχων
- Γενικότερη «κοινωνική συνοχή» της επιχείρησης

Ο Έλεγχος μπορεί να χωριστεί σε δύο βασικές κατηγορίες, δηλαδή τον εσωτερικό έλεγχο και τον εξωτερικό έλεγχο. Ο εσωτερικός έλεγχος δεν είναι υποχρεωτικός από τη φύση του, αλλά μπορεί να διεξαχθεί για να αναθεωρήσει τις επιχειρησιακές δραστηριότητες του οργανισμού. Σε αυτόν τον τύπο ελέγχου, ο χώρος εργασίας καθορίζεται από τη διοίκηση της επιχείρησης. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος, ο οποίος είναι υποχρεωτικός για κάθε ξεχωριστή νομική οντότητα, συμβαίνει όταν ένας ανεξάρτητος τρίτος εισέρχεται στον οργανισμό για να πραγματοποιήσει τη διαδικασία ελέγχου και να αποφανθεί για τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας. Σε αυτήν την περίπτωση, το πεδίο εργασίας καθορίζεται από το νομικό και φορολογικό πλαίσιο κάθε χώρας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι ναυτιλιακές εταιρίες

αποτελούν μια ειδική μορφή εταιρίας, καθώς συχνά δραστηριοποιούνται σε διάφορες χώρες. Αυτό καθιστά τη μελέτη των ελέγχων που πραγματοποιούνται σε αυτές ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα.

Η εμφάνιση των ελεγκτικών λογιστικών προτύπων στη χώρα μας έγινε το 1931 αν και με όρους πραγματικής εγκαθίδρυσης τους ήρθαν στο προσκήνιο το 1955. Το διάστημα που μεσολάβησε από την τυπική λειτουργία των προτύπων μέχρι την ουσιαστική χρησιμοποίησή τους αναδεικνύει μια ανεπάρκεια η οποία οφείλεται κυρίως στην απουσία ενός συνεκτικού σώματος που να μπορεί να θέτει σε εφαρμογή αυτά που έπρεπε βάσει προτύπων.

Στην αρχή της δημιουργίας του ΣΟΛ κατά κύριο λόγο σκοπός του ήταν η εύρυθμη παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων τηρώντας τα πρότυπα με κύρια κατεύθυνση την προστασία του δημόσιου συμφέροντος. Από εκείνη τη στιγμή κι έπειτα όταν εμφανίστηκε το ΣΕΛΕ, υπήρξε ουσιαστικά αντίπαλο δέος δημιουργώντας όρους ώστε να υπερβούν από κοινού τη στασιμότητα. Με τη δημιουργία του ΣΟΕΛ που αποτέλεσε ένωση των δύο προαναφερθέντων δόθηκε έδαφος ώστε να ανοίξει παραπάνω η αγορά και να έρθουν αρκετές εταιρείες οι οποίες κατά κύριο λόγο ελέγχονται από το ΣΟΕΛ. Τώρα πια εφαρμόζονται τα λογιστικά πρότυπα του παλιού ΣΟΛ, με βασικό σκοπό την όσο το δυνατόν καλύτερη προσέγγιση των διεθνών λογιστικών προτύπων με τελική στόχευση την ταύτιση μαζί τους σε όσο μεγαλύτερο βαθμό γίνεται. Ασφαλώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας σχετικά με συγκεκριμένες νομοθεσίες θα παραμείνουν. Το βασικό πρόβλημα που εντοπίζεται πλέον αφορά κατά κύριο λόγο κενά στο φορολογικό κομμάτι τα οποία πολλές φορές επιδέχονται διαφορετικών χειρισμών και δίνουν το έδαφος για χειραγώγηση. Στις μέρες μας το κυρίαρχο πρόβλημα που επικρατεί όσον αφορά την αντικειμενικότητα του εξωτερικού ελέγχου έχει να κάνει τόσο με την περιορισμένη αγορά του ελέγχου όσο και με τη γενικότερη κουλτούρα που κυριαρχεί στη χώρα μας αναφορικά με τον εξωτερικό έλεγχο. Το κορυφαίο σημασίας ζήτημα για τον έλεγχο είναι η ανεξαρτησία του ελεγκτή όπου στη χώρα μας δεν έχει επιτευχθεί ακόμα σε ικανοποιητικό βαθμό.

Όσο εξελίσσεται τόσο η οικονομία όσο και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται γύρω από αυτήν, τεχνολογικά και μη, τόσο περισσότερο και πιο συστηματικά αναβαθμίζεται και ο ρόλος που καλείται να επιτελέσει ο ελεγκτής. Αυτό κατά κύριο λόγο εδράζεται στο γεγονός ότι οι μεγάλοι μεγέθους επιχειρήσεις, οι οποίες κατέχουν μεγάλο κομμάτι της πίτας του πλούτου, υπάρχει συχνά ο πειρασμός για οικονομικές ατασθαλίες για διάφορους λόγους. Ταυτόχρονα, δεν είναι απίθανο το να γίνουν λάθη χωρίς κακοπροαίρετη πρόθεση, τα οποία βέβαια δεν συνεπάγονται απαραίτητα παρανομία. Ο ρόλος του ελεγκτή είναι να διορθώσει αυτά τα λάθη μέσω κατάλληλου εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου (Τσαγγάγκανος και Σπαθής,

2015). Βάσει των ισχυρισμών του Τσακλάγκανου (2001), οι πιο σημαντικοί άξονες του ελέγχου είναι: ο εντοπισμός και η πρόληψη ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών, η διερεύνηση, αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων στις διαδικασίες, η αξιολόγηση της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων που αποτελούν σημαντικά στοιχεία για τις τάσεις που επικρατούν εντός της οντότητας. Επιπλέον, περιλαμβάνει την πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των διαφορετικών τμημάτων. Οι αριθμοδείκτες είναι ένα μέσο εξέτασης της γενικότερης κατάστασης της επιχείρησης καθώς και μέτρο για την ευημερία. Ανάμεσα στο καθηκοντολόγιο των ελεγκτικών εταιρειών βρίσκεται και η παρακολούθηση των αδύνατων σημείων του οργανισμού αλλά ταυτόχρονα η εκτίμηση των πιθανοτήτων εκπλήρωσης διαφόρων αναγκών της επιχείρησης με βασική στοχοθεσία το να μπορούν να εκτιμηθούν μελλοντικά αποτελέσματα. Ο Καββαθάς (2018) διακρίνει τον έλεγχο σε εσωτερικό και εξωτερικό, υποστηρίζοντας πως ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στη βελτίωση του εξωτερικού, ενώ το αντίστροφο ισχύει επίσης. Αυτοί οι δύο τύποι ελέγχου αποτελούν αλληλένδετες υπηρεσίες, απαραίτητες για την αποτελεσματική λειτουργία μιας επιχείρησης. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ανεξάρτητη, αντικειμενική δραστηριότητα, σχεδιασμένη για να προσθέσει αξία και να βελτιώσει τις λειτουργίες μιας επιχείρησης, ενισχύοντας τη συστηματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, ελέγχου και διακυβέρνησης.

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει ξεχωριστή σημασία στην λειτουργία μιας επιχείρησης αφού μπορεί να δρα σαν προληπτικός μηχανισμός ώστε να αποφευχθούν αστοχίες που μπορεί να στοιχίσουν στη φήμη της επιχείρησης και στη λειτουργία. Επιπλέον, βοηθά στον διαχωρισμό των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων, καθιστώντας πιο εύκολο τον εντοπισμό του υπαιτίου σε περίπτωση προβλήματος (Τσακλάγκανος και Σπαθής, 2017). Από την άλλη πλευρά, ο εξωτερικός έλεγχος αφορά την επιβεβαίωση των οικονομικών καταστάσεων και την αποκάλυψη ακούσιων ή εκούσιων παραλείψεων (Καββαθάς, 2018). Ο Salehi (2011) υποστηρίζει πως η ανάγκη για εξωτερικό έλεγχο προκύπτει από τα διαφορετικά συμφέροντα που εκδηλώνονται ανάμεσα στους μετόχους και στους διαχειριστές. Αυτός είναι ο λόγος που έχει επιβληθεί μια συμβατική ρύθμιση για τη συνεχή ενημέρωση σχετικά με τις οικονομικές συναλλαγές της εταιρείας. Επίσης οι ελεγκτικές εταιρείες καλούνται να διασφαλίσουν οικονομικές συναλλαγές όπως προαναφέρθηκαν αλλά και να επιτυγχάνουν την έννομη λειτουργία της επιχείρησης έχοντας τη δυνατότητα να αναδεικνύουν ανεπάρκειες και λανθασμένες προσεγγίσεις και βάσει αυτών να επιβάλλουν κυρώσεις. Αντιλαμβανόμαστε ότι

για να μπορεί να γίνει αυτό αντικειμενικά χωρίς καμία σύγκρουση συμφερόντων πρέπει να διασφαλίζεται ένα κλίμα ανεξαρτησίας για τους ελεγκτές. Επίσης, σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο και τον Σπαθή (2015), ο εξωτερικός έλεγχος πρέπει να διενεργείται από άτομα με ειδικές προσόντα, οι οποίοι να διαθέτουν πλήρη αξιοπιστία και να μην έχουν δεσμούς με τη διοίκηση της εταιρείας. Σύμφωνα με την 9η παγκόσμια ετήσια έρευνα της PriceWaterhouseCoopers (2013), οι διευθύνοντες των εσωτερικών ελέγχων συχνά δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τους υψηλούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις. Μόνο το 12% αναφέρει ότι αντιμετωπίζει σωστά τους νέους κινδύνους. Αυτό επισημαίνει την ανάγκη για ενίσχυση των διευθύνσεων εσωτερικού ελέγχου ώστε να θεωρούνται επιτυχημένες. Η έρευνα πρότεινε επίσης συγκεκριμένα κριτήρια επιτυχίας για μια ικανοποιητική διεύθυνση εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης εκπαίδευσης, της αποτελεσματικής συνεργασίας με άλλα τμήματα της επιχείρησης, της ένταξης των κινδύνων στο ελεγκτικό πλάνο και της συμμετοχής σε πρωτοβουλίες της διοίκησης, παρέχοντας συμβουλές σχετικά με τους κινδύνους. Το American Institute of Certified Public (2005) υπογράμμισε ότι ο εσωτερικός έλεγχος δεν μπορεί να εγγυηθεί την επιβίωση ή την αποδοτικότητα μιας επιχείρησης, αλλά μπορεί να ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για την πορεία της. Για να είναι επιτυχημένος, ο έλεγχος πρέπει να προσαρμόζεται στις κοινωνικοοικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές. Για παράδειγμα, είναι αναγκαία η κατανόηση και η χρήση πληροφοριακών συστημάτων (Le Grand, 2005).

Όσον αφορά την πανδημία του Covid-19, ο Dodhrer και ο Mayes (2020) ανέφεραν ότι ο απομακρυσμένος έλεγχος των επιχειρήσεων μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση κατάλληλης τεχνολογίας και του κατάλληλου προσωπικού. Οι τομείς που οι ελεγκτές πρέπει να εστιάσουν κυρίως είναι η συνέχιση της δραστηριότητας, η έμφαση σε συγκεκριμένα θέματα που ενδέχεται να απασχολήσουν μελλοντικά, η σημασία ορισμένων τεκμηρίων και οι γνωστοποιήσεις στις οικονομικές καταστάσεις του 2019, καθώς οι επιπτώσεις του Covid-19 επηρεάζουν κυρίως τις μεταγενέστερες καταστάσεις.

Η εμπορική ναυτιλία αποτελεί έναν ζωτικό τομέα για την ελληνική οικονομία, με την προέλευση της από την ιδιαίτερη "ναυτοσύνη" των Ελλήνων ναυτικών. Αν και αρχικά αναπτύχθηκε χωρίς σημαντική κρατική υποστήριξη, η συμβολή της στην οικονομία είναι τεράστια. Οι θαλάσσιες μεταφορές εξαρτώνται άμεσα από την παραγωγή και συνεπώς από το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), ενώ η έρευνα της PriceWaterhouseCoopers (2006) υπογραμμίζει την ανάγκη για εξειδικευμένο έλεγχο στον τομέα των μεταφορών λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει.

Επίσης, οι ελληνικές ναυτιλιακές επιχειρήσεις συνεχίζουν να ενισχύουν την ηγετική

τους θέση παγκοσμίως, παρά τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, όπως αναφέρεται στην έρευνα της Ernst and Young (2017). Λόγω του μεγάλου πλούτου που κατέχουν, είναι αναγκαίος ο αυστηρός έλεγχος τους προκειμένου να μειώνονται τα φαινόμενα παραβατικότητας, όπως υποστηρίζει η ίδια έρευνα. Ωστόσο, η οικονομική ναυτιλία αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένων της ζήτησης και της προσφοράς στους ευμετάβλητους ναύλους, των περιβαλλοντικών ανησυχιών και άλλων κινδύνων, όπως αναφέρει η KPMG (2016).

Τα φαινόμενα απάτης στον τομέα της ναυτιλίας αποτελούν σοβαρό πρόβλημα, με την ύπαρξη πλαστών εγγράφων να αποτελεί ένα από τα κύρια προβλήματα, όπως αναφέρουν οι Triepels, Feelders και Daniels (2015). Αυτό οφείλεται σε ανεπάρκεια στις εφοδιαστικές αλυσίδες και την αναποτελεσματικότητα των παραδοσιακών ελέγχων. Επίσης, η έλλειψη ψηφιοποιημένων συστημάτων αποτελεί πρόβλημα, όπως επισημαίνει η KPMG (2018), καθώς η παραδοσιακή διαδικασία "με το χέρι" αυξάνει το κόστος και προκαλεί προβλήματα σε διάφορους τομείς, όπως ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών ναυτιλίας. Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος στις ναυτιλιακές επιχειρήσεις είναι ζωτικής σημασίας για τη διαχείριση των πλοίων και των παρεχόμενων υπηρεσιών, όπως επισημαίνει ο Togantzis (2011), προκειμένου να αποτραπούν προβλήματα οικονομικού αλλά και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Τέλος, η PriceWaterhouseCoopers (2020) αναφέρει κάποια κύρια σημεία και προκλήσεις που πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν κατά τον σχεδιασμό στρατηγικής από τα στελέχη εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων των πρόσφατων κανονισμών της ΕΕ σχετικά με τη χρηματοδότηση βιώσιμων επενδύσεων και την κυβερνοασφάλεια και την υποκλοπή δεδομένων, που αποτελούν αναπόφευκτα θέματα ενδιαφέροντος λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης στον τομέα

Εσωτερικός Έλεγχος

Ο επίσημος ορισμός του εσωτερικού ελέγχου δίδεται από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών: Ο Εσωτερικός Έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, η οποία προσθέτει αξία και βελτιώνει τις εταιρικές δραστηριότητες και λειτουργίες. Υποστηρίζει τον οργανισμό στην επίτευξη των στόχων του, χρησιμοποιώντας συστηματική και πειθαρχημένη προσέγγιση, με σκοπό την αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας διαχείρισης των κινδύνων, των δικλίδων και των διαδικασιών διακυβέρνησης. Εφόσον ο εσωτερικός έλεγχος δεν είναι υποχρεωτικός αξίζει να εμβαθύνουμε στην αναγκαιότητα ύπαρξής του και στο τι προσφέρει στην εκάστοτε επιχείρηση.

Δραστηριοποίηση της εταιρείας στο πολύπλοκο περιβάλλον

Στο πολύ δυναμικά αναπτυσσόμενο περιβάλλον που καλούνται να ανταπεξέλθουν οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις είναι επιβεβλημένο να μπορούν να διαθέτουν την απαραίτητη εξειδίκευση και πολυμορφία

Μεγάλος αριθμός συναλλαγών

Καθώς οι δραστηριότητες της επιχείρησης ολοένα και πολλαπλασιάζονται είναι απαραίτητη η εποπτεία τους από έναν ακόμα μηχανισμό.

Τήρηση ορθολογικής λειτουργίας

Σε ένα περιβάλλον με τα χαρακτηριστικά που περιγράψαμε αποτελεί κρίσιμο παράγοντα η διατήρηση της σωστής λειτουργίας και η τήρηση εσωτερικών διαδικασιών και πρωτοκόλλων ώστε να μην παρακωλύεται η εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης σε ένα κλάδο που απαιτεί γρήγορες και στοχευμένες προσαρμογές.

Εξωτερικός Έλεγχος

Υποχρέωση των ελεγκτών είναι να δίνουν την γνώμη τους σχετικά με τις προς δημοσίευση οικονομικές καταστάσεις αξιοποιώντας τα εργαλεία που έχουν στην κατοχή τους. Πρέπει να εκτιμήσουν αν είναι τόσο βέβαιοι για την γνωμοδότηση αυτή ώστε να διατηρηθεί η κατάσταση ως έχει για ένα εύλογο χρονικό διάστημα.

Η αξιολόγηση αυτή ονομάζεται «δρώσα γνώμη». Η γνώμη αυτή με τα χαρακτηριστικά που περιγράψαμε χρησιμοποιείται από διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη για να αναλύσουν την οικονομική θέση της εταιρείας. Οι επιχειρήσεις που έλαβαν μια «δρώσα γνώμη» βιώνουν λιγότερο αρνητικές αποδόσεις όταν οι ανακοινώσεις γύρω από την πτώχευση γίνονται για επιχειρήσεις που έλαβαν αξιολόγηση «καθαρή ανησυχία». (Chen & Church, 1996). Τα πρότυπα αναφοράς AICPA ορίζουν ότι ο ελεγκτής θα πρέπει να ενημερώσει υπεύθυνα αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί με βάσει τα ισχύοντα λογιστικά πρότυπα και ταυτόχρονα αν οι πληροφορίες τις οποίες έλαβε κατά τη διάρκεια του ελέγχου που διενεργήθηκε αποτελούν αξιόπιστο στοιχείο και είναι πλήρεις και επαρκείς.

Τέλος, η έκθεση του εξωτερικού ελεγκτή θα πρέπει να περιλαμβάνει:

1. Γνώμη σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις / στοιχεία που εξετάστηκαν ή

2. Αποφυγή εκφοράς προσωπικής γνώμης, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ελεγκτής, για διάφορους λόγους, δεν είναι σε θέση να εκφέρει γνώμη για τα πεπραγμένα της επιχείρησης.

Υπάρχουν πολλές διακρίσεις ελέγχου ανάλογα με τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται σε κάθε περίπτωση. Οι έλεγχοι διακρίνονται σε:

- **Γενικούς**: Αφορούν ολόκληρη τη διαχειριστική περίοδο, π.χ., έλεγχος απογραφής.
- **Ειδικούς**: Εστιάζουν σε ένα συγκεκριμένο θέμα, π.χ., έλεγχος αποσβέσεων.
- **Προληπτικούς**: Διενεργούνται κατά τη διάρκεια της οικονομικής συναλλαγής.
- **Κατασταλτικούς**: Διενεργούνται μετά το πέρας της οικονομικής συναλλαγής με στόχο την εξακρίβωση τυχόν λαθών και παραλείψεων
- **Μόνιμους**: Διενεργούνται καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης.

2.3 Λογιστικά πρότυπα & οικονομικές καταστάσεις Ναυτιλιακών εταιρειών

Λογιστική τυποποίηση είναι σύνολο κανόνων ορθολογικής και ενιαίας εμφάνισης των λογιστικών εγγραφών μέσω της συγκέντρωσης ομοειδών αριθμητικών δεδομένων με σκοπό τον προσδιορισμό του κόστους και των αποτελεσμάτων της επιχείρησης προς όφελος των επιχειρήσεων και της εθνικής οικονομίας. 13 Οι διεθνείς τάσεις για τη λογιστική τυποποίηση παρουσιάζονται με τη μορφή Λογιστικών Σχεδίων και τη μορφή Τυποποιημένων Ισολογισμών και συναφών λογιστικών καταστάσεων.

Η εναρμόνιση των λογιστικών προτύπων αναφέρεται στη συνεχή διαδικασία επιβεβαίωσης ότι οι Γενικά Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές (GAAP) διατυπώνονται, ευθυγραμμίζονται και εκσυγχρονίζονται στις καλύτερες διεθνείς πρακτικές και παραμένουν δυναμικές διατηρώντας προσαρμοστικότητα σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούν. Για την όσο πιο ομαλή διατήρηση των εθνικών λογιστικών συστημάτων υπάρχουν δύο κύρια συστήματα : Γενικά Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές (GAAP) στις εθνικές οικονομίες και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ), που αναπτύχθηκαν από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Η πιο ουσιαστική προσέγγιση της τυποποίησης των παγκόσμιων λογιστικών προτύπων γίνεται από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών

Προτύπων και τα Αμερικάνικα Λογιστικά Πρότυπα (FASB), για την ευθυγράμμιση των προτύπων των ΗΠΑ με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης. Τα Διεθνή πρότυπα παρέχουν καλύτερη κατανόηση σε ξένες εταιρείες και σε διεθνείς επενδυτές. Ο κύριος λόγος της μετατροπής (ή της υιοθέτησης) των ΔΠΧΠ στην εθνική οικονομία σε διεθνές πλαίσιο είναι η ακριβέστερες πληροφορίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική θέση της εταιρείας, κυρίως λόγω της αύξησης της διαφάνειας των γνωστοποιήσεων και της μεγαλύτερης συγκρισιμότητας των οικονομικών καταστάσεων. Έτσι έχουν τη δυνατότητα να εξοικονομούν κόστος και χρόνο αλλά ταυτόχρονα να λαμβάνουν πιο στοχευμένες αποφάσεις χωρίς πιασμογυρίσματα και αγκυλώσεις (Grant Thornton, 2006 Α').

Σήμερα από το 2010 τα όργανα κατάρτισης των ΔΛΠ & των ΔΠΧΑ είναι :

- IASB (Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων)
- IFRS Advisory Council (Συμβουλευτική Επιτροπή ΔΠΧΑ)
- IFRS Interpretations Committee (Επιτροπή Διερμηνειών ΔΠΧΑ)

2.4 Offshore, διαχείριση κερδών και ναυτιλιακές εταιρείες

Όσον αφορά την έννοια offshore πρόκειται για την επικράτεια εκείνη στην οποία ουσιαστικά ισχύουν όροι φορολογικού παραδείσου , αλλά και γενικότερα χαλαρό το θεσμικό και εποπτικό πλαίσιο για εταιρείες που έχουν την έδρα τους εκεί, αλλά όχι τις πραγματικές δραστηριότητές τους. Παράλληλα, προσφέρεται μεγάλη προστασία του τραπεζικού απορρήτου. Η λέξη offshore χρησιμοποιείται κυρίως λόγω του ότι προέρχεται από την Αγγλία και θεωρείται ως μεγάλο νησί. Βασικός λόγος ύπαρξης αυτών των εταιρειών είναι για να κρυφτούν τα έσοδα/κέρδη κάποιας εταιρείας ή για να διατηρηθεί ανωνυμία.

Τα βασικά πλεονεκτήματα των offshore εταιρειών είναι η εξοικονόμηση χρήματος, χρόνου αλλά και η μυστικότητα που τηρείται.

Πιο συγκεκριμένα:

Είναι στην κυριολεξία υπόθεση μιας ημέρας η σύσταση μιας τέτοιας εταιρείας

απλοποιώντας πλήρως την διαδικασία και αποφεύγοντας γραφειοκρατικά εμπόδια. Όλες οι λεπτομέρειες μπορούν να διευθετηθούν έπειτα από την σύσταση της, Υπεράκτιες (offshore) και φορολογία. Είναι πολύ οικονομική η σύσταση και λειτουργία της εταιρείας. Δεν απαιτούνται αμοιβές ούτε για δικηγόρους ούτε για γραφειοκρατικές διαδικασίες και κατά αυτόν τον τρόπο Υπεράκτιες (offshore) και φορολογία. Στον αντίποδα υπάρχουν ορισμένα μειονεκτήματα αναφορικά με τις εταιρείες offshore στα οποία αξίζει να σταθούμε. Συνήθως απαγορεύονται οι εργασίες στην συγκεκριμένη επικράτεια καθώς και το να παραμένουν εργαζόμενοι εντός αυτής. Υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί αναφορικά με το ποιες δραστηριότητες μπορεί να ασκεί η offshore. Προκειμένου να διατηρηθεί η σωστή επιμέλεια σε μια offshore υπάρχουν αυξημένες απαιτήσεις όπως στις περιπτώσεις δημιουργίας λογαριασμού τραπεζής στο όνομα της εταιρείας. Τέλος έχουν συνδεθεί διαχρονικά οι φορολογικοί παράδεισοι με παράνομες δραστηριότητες όπως η φοροδιαφυγή, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, απάτες, χρηματοδοτήσεις τρομοκρατικών ενεργειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30: «Χειραγώγηση Κερδών»

3.1 Δημιουργική Λογιστική

Διαχρονικό στοιχείο του οικονομικού συστήματος στο οποίο ζούμε είναι η προσπάθεια των managers και των επιχειρηματιών ή μετόχων μεγιστοποίησης του κέρδους τους και η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποδοτικότητα των κεφαλαίων που επιλέγουν να επενδύσουν. Με αυτή τη λογική κατευθύνονται και οι αποφάσεις τους για το μέλλον της εταιρείας. Αρκετές φορές προκειμένου όμως να επιτευχθούν τα παραπάνω φαινόμενα οι διοικήσεις χρησιμοποιούν την παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων, την σκόπιμη αλλοίωση των αποτελεσμάτων στις οικονομικές καταστάσεις. Οι τακτικές αυτές δημιουργούν ψευδείς και παραπλανητικές εντυπώσεις στους ενδιαφερόμενους με σκοπό την εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων έχουν επικρατήσει να ονομάζονται Δημιουργική Λογιστική.

Η Δημιουργική Λογιστική είναι ένας όρος που έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας ανά τα χρόνια και έχει διάφορες ερμηνείες σαν όρος. Μια από αυτές είναι του Τσακλαγκάνου(2009) στην οποία αναφέρει χαρακτηριστικά ότι είναι «Η σκόπιμη αποφυγή υφιστάμενων κανόνων, αρχών και κανονισμών ή στην εκμετάλλευση της έλλειψης αρχών και κανόνων για την επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος ή την παρουσίαση συγκεκριμένης εικόνας της επιχείρησης στις οικονομικές καταστάσεις». Η έννοια αυτή έχει έρθει στην επιφάνεια με πιο μεγάλη ένταση τα τελευταία χρόνια και αποτελεί αντικείμενο μελέτης και αναφοράς στους επιστημονικούς κύκλους αλλά και στους επιχειρηματικούς απασχολώντας από την ακαδημαϊκή κοινότητα μέχρι επενδυτές αλλά και σε αρκετά μεγάλο βαθμό τις ρυθμιστικές αρχές.

Δεν είναι πολύ μακριά μας το 2003 όπου και ξέσπασε το σκάνδαλο της Enron που κατέληξε στην κατάρρευση της εταιρείας καθώς και τα υπόλοιπα σκάνδαλα στον τομέα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, που οδήγησαν στο να κλονισθεί παγκοσμίως η εμπιστοσύνη των επενδυτών στις κεφαλαιαγορές, αλλά και να χάσει την αίγλη του ο κλάδος των ορκωτών ελεγκτών λογιστών. Αν και η δημιουργική λογιστική σαν έννοια δεν είναι η πλέον εύκολη στον προσδιορισμό της ωστόσο υπάρχουν κάποιες σταθερές στον επιστημονικό κόσμο για το ποια διαδικασία υιοθέτησης λογιστικών πρακτικών μπορούν να ακολουθούν.

Πεδίο εφαρμογής της δημιουργικής λογιστικής αποτελεί το περιεχόμενο όλων των οικονομικών καταστάσεων :

- (α) ισολογισμού,
- (β) κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων,

- (γ) κατάστασης μεταβολών των ίδιων κεφαλαίων,
- (δ) κατάστασης ταμειακών ροών
- (ε) σημειώσεων που περιλαμβάνουν περίληψη των σημαντικών λογιστικών πολιτικών και άλλες επεξηγηματικές σημειώσεις, αφηγηματικές περιγραφές ή αναλύσεις των στοιχείων που γνωστοποιούνται στις καταστάσεις αυτές

Η παγκοσμιοποίηση των χρηματαγορών έχει αναδείξει τις ανάγκες για όσο το δυνατόν καλύτερη και ακριβέστερη παρακολούθηση τήρησης των κανόνων αλλά ταυτόχρονα και συγκρισιμότητα μεταξύ των επιχειρήσεων για εξαγωγή συμπερασμάτων. Για τους παραπάνω λόγους έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα τα οποία τηρούνται στην Ευρώπη από το 2005 σε εταιρείες του χρηματιστηρίου.

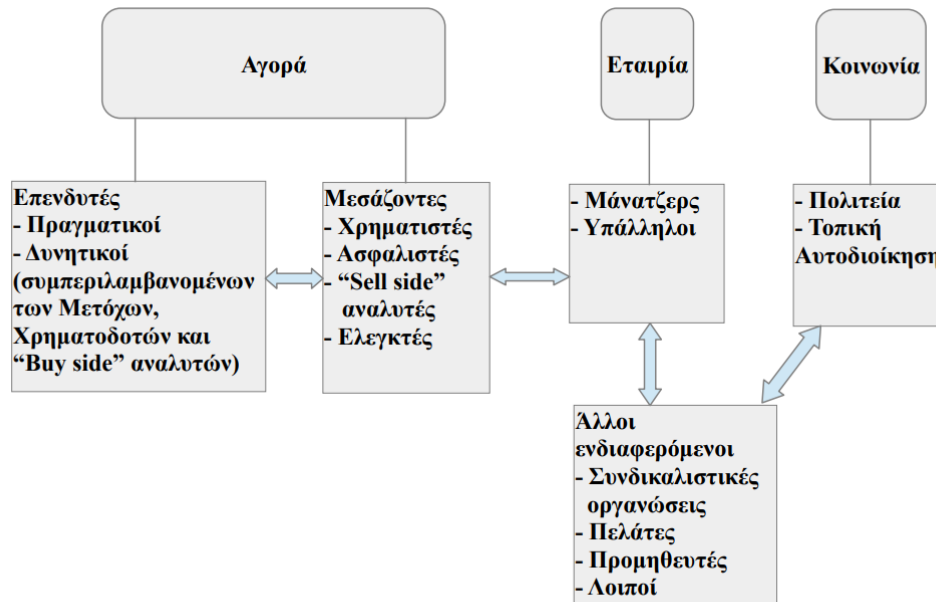
Τα ΔΛΠ αποτέλεσαν τομή στον τρόπο που λειτουργεί η λογιστική, έθεσε περιορισμούς και κατάφερε να θέσει όρια. Το σκέλος που μας αφορά όμως στον συνδυασμό των ΔΛΠ με την δημιουργική λογιστική έχει να κάνει με το κατά πόσο βάζουν φραγμούς στην εξάπλωση της καθώς και στην χρήση της.

Είναι γεγονός ότι η ευελιξία που παρέχουν τα ΔΛΠ αφήνουν εκτεταμένες δυνατότητες άσκησης δημιουργικής λογιστικής, κάτι που αποδεικνύει την λειτουργικότητα τους και το κατά πόσο δρουν ευεργετικά στον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας. Ένα κομμάτι που αξίζει μελέτης είναι κατά πόσο οι διαφορές ανάμεσα στα πρότυπα που ίσχυαν στην χώρα μας και τα ΔΛΠ έχουν προωθητικό ρόλο στην δημιουργική λογιστική ή ανακόπτουν την πορεία της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έννοια του ιστορικού κόστους και η αρχή της συντηρητικότητας. Ουσιαστικά αποτελούν κομμάτι των Ελληνικών Λογιστικών προτύπων και έχουν σαν σκοπό τη επαρκή απεικόνιση της βιωσιμότητας της εταιρείας. Παρόλο που δεν αποτύπωναν μια παραποιημένη εικόνα παρουσίαζαν μια λιγότερο αισιόδοξη εικόνα των πεπραγμένων της επιχείρησης. Στα ΔΛΠ αντίθετα χρησιμοποιείται η αρχή της εύλογης αξίας που αντικαθιστά τον πλέον πολύ περιορισμένο ρόλο που έχει το ιστορικό κόστος. Αποτελεί τομή από την άποψη ότι όλες οι αποτιμήσεις των στοιχείων του Ενεργητικού και του Παθητικού γίνονται στην εύλογη αξία.

Αρκετά ενδιαφέρουσα είναι η προσέγγιση των Stolowy & Breton (2004) καθώς υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή της δημιουργικής λογιστικής πέρα από την εξυπηρέτηση του πρωταρχικού σκοπού της που είναι η πραγμάτωση κάποιων στόχων της διοίκησης έχει και παράπλευρες επιπτώσεις οι οποίες άλλους ευνοούν και άλλους τους κρατάνε πίσω. Με λίγα λόγια υποστηρίζουν ότι η δημιουργική λογιστική θέλοντας και μη επηρεάζει και άλλες ομάδες συμφερόντων (H. Stolowy, G.Breton,2004). Θα εξετάσουμε 2 από τις παραπάνω κατηγορίες ενδεικτικά για να αναδείξουμε όσα ειπώθηκαν παραπάνω.

Εικόνα 2. Μια ανασκόπηση της βιβλιογραφίας (H.Stolowy, G.Breton., 2004, Παραποίηση Λογαριασμών)

Διάγραμμα 1 : Το Περιβάλλον της Δημιουργικής Λογιστικής

Μάνατζερς

Ρόλος τους είναι η διαρκής και όσο το δυνατόν αποδοτικότερη μεγιστοποίηση της αξίας των μετοχών. Σε αυτό το πλαίσιο η δημιουργική λογιστική μπορεί να εμπεριέχει εκτιμήσεις ή υποθέσεις των εκάστοτε διευθυντικών στελεχών. Κατανοούμε ότι η εσωτερική πληροφόρηση την οποία διαθέτουν στελέχη σε τόσο υψηλά κλιμάκια τους δίνει και μια ανώτερη δυνατότητα καθοδήγησης των αποτελεσμάτων. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί γιατί θα ήθελαν να εξασφαλίσουν ένα μόνον αποδόσης οπότε κατευθύνουν σε συγκεκριμένη παρουσίαση αποτελεσμάτων.

Υπάλληλοι

Είναι η κατηγορία που έχει την μικρότερη πρόσβαση στην εσωτερική πληροφόρηση. Συνήθως ενημερώνονται για τα αποτελέσματα κατόπιν δημοσιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Κατά αυτό τον τρόπο καταλαβαίνουμε ότι το μέλλον τους εξαρτάται από κάτι που δεν μπορούν ακριβώς να προσδιορίσουν και δεν μπορούν με την χρήση της δημιουργικής

λογιστικής να έχουν ξεκάθαρη εικόνα.

3.2 Χειραγώγηση των κερδών ως έκφραση της δημιουργικής λογιστικής

Η χειραγώγηση των κερδών αποτελεί ουσιαστικά την κυριότερη έκφραση της δημιουργικής λογιστικής. Τα κέρδη είναι η βασική κινητήριος δύναμη της επιχείρησης και ο βασικότερος σκοπός που προσπαθεί να εκπληρώσει. Γι αυτό άλλωστε παρατηρείται το μεγαλύτερο κομμάτι που καταπιάνεται η δημιουργική λογιστική να βασίζεται στην ΚΑΧ. Σε αυτό το παιχνίδι στρατηγικής συμμετέχουν διάφορα πρόσωπα με διαφορετικές προσεγγίσεις το καθένα. Η σύγκρουση συμφερόντων είναι αυτή που χαρακτηρίζει το παιχνίδι και μέσα από αυτή πρέπει να κατανοηθούν τα κέρδη και οι ζημιές (Φίλος 2003). Δεν είναι δύσκολο να κατανοήσουμε την ιδιαίτερη σημασία των κερδών και κατά συνέπεια της χειραγώγησης τους αφού ουσιαστικά αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για να αντιληφθούμε αν έχουν επέλθει αλλαγές στην αξία της επιχείρησης. Στην πραγματικότητα η αξία της μετοχής δεν είναι κάτι άλλο παρά η παρούσα αξία των μελλοντικών κερδών. Μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα που πραγματοποιήθηκε στις ΗΠΑ (Grahamet. Al 2005) εστίασε στο να ρωτήσει έναν μεγάλο αριθμό managers ποιοι παράγοντες καθορίζουν τις αποφάσεις τους αναφορικά με την πληροφόρηση που λαμβάνουν. Το 78% παραδέχθηκαν ότι θα θυσιάζαν την μακροχρόνια ευημερία της επιχείρησης προκειμένου να μην αλλοιώσουν ή διαταράξουν την εικόνα και την τάση των αποτελεσμάτων. Είναι σημαντικό να αποσαφηνίσουμε ότι οι πρακτικές αυτές δεν αποτελούν παράνομες πράξεις και σε αυτό το σημείο αξίζει να εξετάσουμε αν επαρκούν τα λογιστικά πρότυπα και κατά πόσο έχουν την δυνατότητα να μετριάσουν οποιαδήποτε προβλήματα παρουσιάζονται. Για παράδειγμα τα λογιστικά τεχνάσματα που εφαρμόστηκαν στην περίπτωση της Enron είναι νόμιμα σύμφωνα με τα αμερικάνικα λογιστικά πρότυπα.

Ένας ακόμα διαχωρισμός στην διαχείριση των κερδών θα μπορούσε να είναι :

- Όταν οι εταιρείες προσπαθούν να παρουσιάσουν τα κέρδη τους εξομαλυμένα με σκοπό να παρουσιάζουν μελλοντικά μεγαλύτερης διάρκειας αύξηση των κερδών
- Όταν εταιρείες προσπαθούν να παρουσιάσουν μια πιο ωραιοποιημένη εικόνα της πραγματικότητας με ώστε να μην εκδηλωθεί η μείωση των κερδών.

3.3 Κίνητρα Χειραγώγησης Κερδών

Αξίζει να αναφέρουμε ότι τα κίνητρα για την χειραγώγηση των κερδών ποικίλουν. Ένας πολύ βασικός παράγοντας στην χειραγώγηση των κερδών είναι η δεδομένη αβεβαιότητα που υπάρχει. Αυτή επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τα αποτελέσματα που θα παρουσιάσει η επιχείρηση. Σύμφωνα με μία μελέτη που έκαναν οι καθηγητές

Luke C.D Stein και Charles C.Y Wang (2016), έδειξαν πως η αβεβαιότητα σε Επιχειρησιακό επίπεδο επιδρά στην λήψη διοικητικών αποφάσεων όσον αφορά την γνωστοποίηση και τη διαχείριση των λογιστικών κερδών. Άρα δεν είναι δύσκολο να συμπεράνουμε ότι τα διευθυντικά στελέχη καλούνται να δώσουν μεγάλη προσοχή σε αυτά τα ζητήματα. Ένας ακόμα λόγος που καλούνται να δώσουν την δέουσα σημασία σε αυτόν τον τομέα τα διευθυντικά στελέχη έχει να κάνει με το γεγονός ότι από αυτό εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό οι αμοιβές τους καθώς και τα bonus που θα έχουν να λαβαίνουν. Αν λοιπόν το Bonus καθορίζεται από την παρουσίαση κερδών στις οικονομικές καταστάσεις μέσω της χειραγώγησης των κερδών δίνεται η ευκαιρία στους διευθυντές να καθορίσουν ως ένα βαθμό το μέγεθος του. Σε παρόμοια κατεύθυνση μπορεί να κινηθεί άλλο ένα κίνητρο για την χειραγώγηση των κερδών από την πλευρά της επιχείρησης. Αυτό μπορεί να είναι η υποχρέωση της να συμβαδίσει με κάποιους όρους/ρήτρες δανεισμού. Ο Sweeney (1994) διαπίστωσε σημαντικές χειραγωγήσεις των καταστάσεων από επιχειρήσεις που αθέτησαν τους όρους των συμβάσεων.

Ένα ακόμα μεγάλο κομμάτι της διαχείρισης κερδών αφορά τα δεδουλευμένα, καθώς έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών. Η Jones (1991) παρουσιάζει ένα χαρακτηριστικό στοιχείο, σύμφωνα με το οποίο οι χρονικές διαφορές αναγνωρίζονται ως η βάση για τη διαχείριση των κερδών. Σύμφωνα με αυτό, αν θεωρήσουμε ότι το σύνολο των εσόδων μιας επιχείρησης σε όλα τα έτη πρέπει να ισούται με το σύνολο των ταμειακών ροών της, οι διαχειριστές θα πρέπει, κάποια στιγμή, να αναστρέψουν τυχόν "υπερβολικές" μειώσεις ή αυξήσεις των κερδών, βασιζόμενοι στα δεδουλευμένα που δημιουργήθηκαν στο παρελθόν. Αρχικά, η έρευνα έχει συμπεράνει ότι τα συνολικά δεδουλευμένα μιας εταιρείας χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: τα δεδουλευμένα που επηρεάζονται από τη Διοίκηση (discretionary accruals) και τα δεδουλευμένα που δεν επηρεάζονται από τις επιλογές της Διοίκησης (non-discretionary accruals). Σύμφωνα με τον Healy (1985), τα δεδουλευμένα που μπορούν να επηρεαστούν επιτρέπουν στη Διοίκηση να μεταφέρει κέρδη στην επόμενη περίοδο. Σύμφωνα με τον Schipper (1989), οι δεδουλευμένοι λογαριασμοί θεωρούνται πηγή πληροφοριών για την αγορά. Επίσης, πολλοί ερευνητές έχουν αναπτύξει μοντέλα υπολογισμού των δεδουλευμένων που είναι υπό τη διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης. Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι

τα δεδουλευμένα αποτελούν τη διαφορά μεταξύ του κέρδους και της ταμειακής ροής. Επομένως, υποθέτοντας ότι οι ταμειακές ροές δεν έχουν υποστεί καμία χειραγώγηση, ο μοναδικός τρόπος ρύθμισης του κέρδους είναι μέσω αύξησης ή μείωσης των δεδουλευμένων. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο ανακύπτει ένα προφανές ερώτημα: από ποιο επίπεδο αναφερόμαστε όταν μιλάμε για αύξηση ή μείωση των δεδουλευμένων; Ποιο είναι το κανονικό επίπεδο των δεδουλευμένων, δηλαδή το αναφορικό σημείο; Το πρώτο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί είναι η καθοριστική παράμετρος του ποσοστού των δεδουλευμένων που σχετίζεται με το επίπεδο δραστηριότητας (non-discretionary) και ποιο ποσοστό είναι υπόκειμο σε χειραγώγηση (discretionary accruals).

Ένας άλλος παράγοντας που μπορεί να ωθήσει την επιχείρηση να εμπλακεί στην χειραγώγηση των κερδών αφορά την προσπάθειά της να παραβιάσει τα συμβόλαια χρέους της. Τα συμβόλαια χρέους ουσιαστικά αποτελούν μέρος των συμφωνιών χρέους με σκοπό να εποπτεύουν την εταιρική απόδοση. Κατά αυτόν τον τρόπο αντιλαμβανόμαστε ότι τα συμβόλαια χρέους παρέχουν κίνητρα για χειραγώγηση κερδών είτε με σκοπό τη μείωση της τιμής του συμβολαίου χρέους ή για την αποφυγή του κόστους παράβασης των όρων της σύμβασης. Όσο λοιπόν η επιχείρηση προσεγγίζει το να παραβιάσει τους περιορισμούς το πιο πιθανό είναι για τους διευθυντές η αύξηση του εισοδήματος μέσω της λογιστικής επιλογής (Defond&Jambalvo, 1994). Αυτό που πράττουν είναι να χειραγωγούν τα μελλοντικά κέρδη της επιχείρησης σε χρονικό σημείο μετά την παραβίαση υποδεικνύοντας έτσι ότι τα μελλοντικά κέρδη αποσκοπούν στην μείωση της πιθανότητας παραβίασης στο μέλλον(Sweeney,1994). Οι διευθυντές παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα είτε για να μειώσουν τους λογιστικούς περιορισμούς στα συμβόλαια χρέους είτε για να αποφύγουν το κόστος της παράβασης των συμβατικών όρων.

IPO

Μια αρχική δημόσια προσφορά (IPO) πραγματοποιείται όταν μια ιδιωτική εταιρεία προσφέρει μετοχές στο ευρύ κοινό μέσω μιας νέας έκδοσης μετοχών. Αυτές οι νεοεκδοθείσες μετοχές στη συνέχεια λαμβάνουν θέση στο χρηματιστήριο για διαπραγμάτευση, τέτοια χρηματιστήρια είναι της Νέας Υόρκης (NYSE) ή το Euronext Amsterdam.

Τα IPOs είναι ένας δημοφιλής τρόπος μετατροπής των εταιρειών σε δημόσιες, ορισμένοι από τους λόγους είναι οι παρακάτω:

- Αύξηση κεφαλαίου: Το βασικό πλεονέκτημα της εισαγωγής στο χρηματιστήριο είναι η αύξηση του κεφαλαίου. Όταν οι εταιρείες θέλουν να αντλήσουν κεφάλαια, αυτό μπορεί να το επιθυμούν για πλήθος λόγων, όπως η χρηματοδότηση της έρευνας και ανάπτυξης, η πρόσληψη νέου προσωπικού, η μείωση του χρέους, η εξαγορά άλλων εταιρειών και πολλά άλλα.
- Φήμη: Η δημοσιοποίηση μπορεί να είναι θετική για τη φήμη και την αξιοπιστία μιας εταιρείας. Όχι μόνο δίνει σε μια εταιρεία μεγαλύτερη προσοχή και κάλυψη, αλλά οι εταιρείες πρέπει επίσης να πληρούν ορισμένες απαιτήσεις για να εισαχθούν σε ένα χρηματιστήριο και να δημοσιοποιούν συγκεκριμένες πληροφορίες, όπως οικονομικές εκθέσεις. Ως αποτέλεσμα, πολλοί άνθρωποι έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη στις δημόσιες εταιρείες.

Οι εκδόσεις των μετοχών επίσης αφήνουν μεγάλα περιθώρια χειραγώγησης εσόδων, δεδομένου ότι αφήνουν περιθώρια να αυξηθούν τα κέρδη και αυτόματα να αυξηθεί η τιμή της μετοχής η οποία με τη σειρά της θα οδηγήσει σε αύξηση της αξίας της μετοχής άρα και μείωση του κόστους του κεφαλαίου. Κατανοούμε λοιπόν πως αν υπάρχει η δυνατότητα παρουσίασης υψηλότερων κερδών σκοπίμως χωρίς αυτό να μπορέσει να γίνει αντιληπτό τότε ταυτόχρονα παρέχεται και η δυνατότητα μιας δημόσιας πρότασης με ευνοϊκότερους όρους. Έτσι λοιπόν παρέχουν χρηματικές παροχές στους εαυτούς τους καθώς και στις εταιρείες.

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι αν τα στελέχη έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάζουν αυξημένα κέρδη χωρίς αυτό να μπορεί να γίνει αντιληπτό αμέσως τους δίνεται η δυνατότητα για δημόσια πρόταση με ευνοϊκότερους όρους κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε χρηματικές παροχές αρκετά υψηλές τόσο για τις εταιρείες τους αλλά και για τους ίδιους.

Στις περιπτώσεις των IPOs είναι αρκετά εύκολη η χειραγώγηση κερδών δεδομένου ότι δεν υπάρχει ιστορικό ώστε να ανατρέξουμε και να συλλέξουμε στοιχεία, η τιμή παρουσιάζεται για πρώτη φορά και είναι επιρρεπής σε οποιουδήποτε τύπου παρεμβάσεις. Υπάρχει μόνο η δυνατότητα να ανατρέξουμε σε χειραγωγήσεις πριν από το IPO. Αυτό συμβαίνει λόγω της ασύμμετρου πληροφόρησης που υπάρχει ανάμεσα στους επενδυτές και τους εκδότες των IPOs.(Dechow & Skinner, 2000). Επίσης σύμφωνα με έρευνες(Teoh et al., 1998b,Rangan, 1998) αποδεικνύεται σύνδεση ανάμεσα στην χειραγώγηση των κερδών που παρουσιάζεται σε περιπτώσεις IPO και στην μελλοντική μειωμένη τους απόδοση. Δηλαδή τα IPOs που έχουν χειραγωγήσει κέρδη μέσα στα πρώτα 3 χρόνια της δημόσιας προσφοράς είναι σύνηθες να παρουσιάσουν μειωμένη απόδοση (Teoh et al., 1998b). Αν θεωρήσουμε ότι οι επενδυτές δεν

αντιλήφθηκαν το κατά πόσο οι επιχειρήσεις συμμετέχουν στην χειραγώγηση των κερδών τότε άμεσο αποτέλεσμα αυτού θα είναι η μεγαλύτερη τιμή προσφοράς. Επίσης η εταιρεία επιδιώκει και πάλι να πετύχει όσο το δυνατόν υψηλότερα κέρδη με σκοπό την διατήρηση σε υψηλά επίπεδα της τιμής αγοράς της μετοχής. Τα στελέχη μπορεί να θέλουν να πουλήσουν ορισμένες εκ των μετοχών τους στη δευτερογενή αγορά και αξίζει να σημειωθεί ότι ανεπίσημα τα κέρδη της εταιρείας γίνονται γνωστά και στην φάση των roadshowsmarketing αλλά χωρίς να δημοσιεύεται. Με τη σειρά τους οι αναλυτές της ανάδοχης τράπεζας επιδιώκουν να μην πέσει η τιμή κάτω από την πρωταρχική τιμή προσφοράς και γι αυτό πραγματοποιούν πιο αισιόδοξες προβλέψεις και αντίστοιχα από αυτό η επιχείρηση προσπαθεί να διατηρήσει την φήμη της ώστε να διασφαλίσει και την συμμετοχή των μετόχων χωρίς προβλήματα αλλά ταυτόχρονα να δείχνει μια εικόνα υγιούς επιχειρηματικότητας (Dechow & Skinner, 2000). Το όριο που επιβάλλεται στα παραπάνω έχει να κάνει με την επιτήρηση και κρίση από τον εξωτερικό ελεγκτή. Αν και ο ρόλος των ελεγκτών είναι κατά κανόνα να διασφαλίσουν ότι τηρούνται τα λογιστικά πρότυπα και όχι ότι η εταιρεία παρουσιάζει πλαστή εικόνα σε σχέση με το τί πραγματικά ισχύει προσπαθούν να λάβουν τα μέτρα εκείνα ώστε να αποφευχθούν τέτοιες παραποιήσεις.

Κίνητρα Διευθυντών

Όσον αφορά τους διευθυντές είναι πιο περίπλοκη κατάσταση αφού από την μία έχουν υποχρέωση προς τους μετόχους να εξασφαλίσουν την καλύτερη τιμή για εξαγορά αλλά από την άλλη εφόσον δρουν οι ίδιοι ως αγοραστές θα έχουν σαν απώτερο σκοπό να μειώσουν τα κέρδη πριν την εξαγορά ώστε να μην επιβαρυνθούν οι ίδιοι οικονομικά (Healy, P.M., Wahlen, J.M.,1999).

Εξαγορές εταιρειών-Συγχωνεύσεις

Παρατηρούμε ότι σε πολλές περιπτώσεις οι εταιρείες που προτίθενται να εξαγοράσουν κάποια άλλη χρησιμοποιούν τις δικές τους μετοχές. Ουσιαστικά αυτό λειτουργεί μέσω της ανταλλαγής μετοχών από την εταιρεία που προσφέρει προς την εταιρεία που αποτελεί τον στόχο της συγχώνευσης. Αφού ουσιαστικά αξιολογηθούν οι μετοχές της κάθε εταιρείας γίνεται αντιστοίχιση για κάθε μια μετοχή της εταιρείας στόχου προς την εταιρεία που προτίθεται να την εξαγοράσει. Από αυτό γίνεται κατανοητό ότι οι εταιρείες έχουν κίνητρα να χειραγωγήσουν τα κέρδη τους ώστε να αποκτήσουν μεγαλύτερη αξία οι μετοχές τους και να έχουν τη δυνατότητα με μικρότερο αριθμό μετοχών να τις ανταλλάξουν για περισσότερες από την εταιρεία που αποτελεί στόχο(Hirsch & Prasad,1995).

Μείωση Κόστους Κεφαλαίου

Εξέχουσα σημασία όσον αφορά το κόστος κεφαλαίου αποτελεί η πιθανότητα να χρεωκοπήσει η εν λόγω επιχείρηση. Ανάλογη της αύξησης του κινδύνου χρεωκοπίας είναι η αύξηση του κόστους κεφαλαίου, αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό αν αναλογιστούμε ότι όσο πιο επικίνδυνη είναι μια επένδυση αντίστοιχα τόσο καλύτερη είναι η απόδοση που προσφέρει δεδομένου του ρίσκου που καλείται να αναλάβει όποιος την διαλέξει.

Συμβόλαια δανεισμού επιχείρησης

Σε αυτές τις περιπτώσεις ο δανειστής επιβάλλει κάποια όρια σε ορισμένα λογιστικά μεγέθη που θεωρεί κομβικά και τα οποία αν διατηρηθούν δεν θα κινδυνέψει να μην αποπληρωθεί το δανειζόμενο ποσό. Κατανοούμε ότι οι τρόποι με τους οποίους μπορούν οι διευθυντές να χειραγωγήσουν αυτά τα αποτελέσματα είναι είτε με αύξηση των κερδών ώστε να μην ρισκάρουν να αποτύχουν σύμφωνα με τις ισχύουσες ρήτρες, είτε με μείωση του κόστους από την παραβίαση των όρων αυτών.

Μερισματική Πολιτική

Η επίτευξη των στόχων της μερισματικής πολιτικής είναι ένας ακόμα καθοριστικός παράγοντας για τη διαχείριση των κερδών της επιχείρησης. Εφόσον το ύψος του μερίσματος σχετίζεται άμεσα με το ύψος των κερδών κατανοούμε ότι δίνει και τις ανάλογες ευκαιρίες στα στελέχη των εταιρειών να μπορούν να καθορίσουν τα μερίσματα. Επιπλέον ένα ακόμα στοιχείο που επηρεάζει τα κέρδη και κατ' επέκταση το μέρισμα είναι η φορολογία. Οι υψηλοί φορολογικοί δείκτες έχουν άμεση επίδραση στην τελική παρουσίαση των κερδών και επομένως δίνουν την ευκαιρία ώστε να παρουσιάζονται εσκεμμένα μειωμένα.

Επιρροή Τρίτων προς την Εταιρεία

Επηρεάζεται άμεσα το πλέγμα των σχέσεων ανάμεσα σε όσους εργάζονται στην εταιρεία, τους πελάτες καθώς και τους προμηθευτές. Ουσιαστικά τα αποτελέσματα της εταιρείας μπορεί να επηρεάσουν τις αποφάσεις μέρους των προαναφερθέντων κατηγοριών που αλληλοεπιδρούν με την εταιρεία. Για τους πελάτες είναι πολύ πιθανό σε ενδεχόμενη παρουσίαση μειωμένων κερδών να ενθαρρύνει ένα αίσθημα καχυποψίας απέναντι στην επιχείρηση στο κατά πόσο θα πραγματοποιήσει τις δεσμεύσεις της. Για τη σχέση με τους προμηθευτές είναι πιθανό ενδεχόμενη αύξηση των κερδών να δημιουργήσει προοπτικές για

αυξημένες συναλλαγές. Για τους εργαζόμενους κάθε επικρατούσα κατάσταση στην πορεία της εταιρείας μπορεί να επηρεάσει τις απολαβές τους άρα και την καριέρα τους εντός της επιχείρησης

Πλασματική Μείωση των κερδών

Πολιτικές Πιέσεις

Σύμφωνα με μελέτες(Jones-1991, Cahan-1992) γύρω από το ζήτημα παρατηρήθηκε ότι ένας λόγος ώστε να χειραγωγηθούν τα κέρδη της επιχείρησης και να παρουσιαστούν χαμηλότερα ώστε η επιχείρηση να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο εκτεθειμένη σε πολιτικές πιέσεις οι οποίες την περίοδο αυτή είναι πιο έντονες.

3.4 Μέθοδοι Χειραγώγησης

Παρακάτω θα ερευνήσουμε τις πιο γνωστές μεθόδους χειραγώγησης σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία.

Πρόωρη Αναγνώριση Πωλήσεων

Πρόκειται για μία πολύ διαδεδομένη μορφή χειραγώγησης κερδών. Ουσιαστικά αφορά την στιγμή κατά την οποία μια πώληση πραγματοποιείται και καταγράφεται ως έσοδο. Ένα αρκετά συνηθισμένο παράδειγμα αφορά την αγορά ενός προϊόντος για την οποία έχει πραγματοποιηθεί η συναλλαγή αλλά διατηρείται στις αποθήκες προς εξυπηρέτηση του πελάτη. Ακολουθώντας αυτή τη μέθοδο ουσιαστικά παύει να ισχύει η αρχή της αποτύπωσης των εσόδων καθώς αυτά παρουσιάζονται χωρίς να έχει παραλάβει το προϊόν ο πελάτης (Howard M. Schilit and Jeremy Perler,1993).

Big bath accounting

Η βασική συλλογιστική πάνω στην οποία κινείται η συγκεκριμένη τακτική δημιουργικής λογιστικής με λίγα λόγια έχει να κάνει με την παρουσίαση περισσότερων αποσβέσεων σε μια χρήση. Κυρίως επιλέγεται σε περιόδους κατά τις οποίες η εταιρεία ακολουθεί μια καθοδική πορεία ή συμβαίνουν κάποια γεγονότα τα οποία είναι πέρα από την φυσιολογική ροή της επιχείρησης. Απώτερος σκοπός είναι οι μελλοντικές χρήσεις να μπορούν να παρουσιάσουν αυξημένα κέρδη. Το αποτέλεσμα αυτής της τεχνικής είναι ότι εφόσον αποτελεί ένα γεγονός το οποίο δεν είναι τακτικά επαναλαμβανόμενο είναι κάπως προδιαγεγραμμένο το τι αλλαγές θα επιφέρει στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Αυτό

δίνει την ευκαιρία στα στελέχη τις εταιρείας από την μια να μην δίνεται η πρότερη σημασία σε παλιά αποτήματα και ταυτόχρονα να ανοίγει ο δρόμος για μελλοντικές αυξήσεις κερδών. Ο Moore (1973) καταπιάστηκε με το ζήτημα της τεχνικής αυτής και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όταν πρωτοαναλαμβάνουν νέες διοικήσεις συνήθως διατηρούν μια επιφυλακτική στάση ως προς το τί αναλαμβάνουν και κατά πόσο είναι πραγματικά αυτά που καλούνται να διαχειριστούν. Η τεχνική αυτή αποτελεί για τη νέα διοίκηση μια καλή ευκαιρία ώστε να αποποιηθούν ευθύνες στην αρχή παρουσιάζοντας μειωμένα έσοδα και χρεώνοντας τα στην προηγούμενη αλλά και ταυτόχρονα σε δεύτερο χρόνο να παρουσιάσουν αυξημένα κέρδη και να καρπωθούν όλη την άνοδο. Πολύ συχνά βλέπουμε επιχειρήσεις οι οποίες προκειμένου να κάνουν ορισμένες απλοποιήσεις στις διαδικασίες τους ή να πραγματοποιήσουν βελτιωτικές αλλαγές στον τρόπο που λειτουργούν εξαλείφουν λειτουργικές διαδικασίες ή μπορεί να τις αλλάζουν. Σε τέτοιες περιπτώσεις τα διεθνή λογιστικά πρότυπα δίνουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις προκειμένου να μην αναφερθούν στα τακτικά αποτελέσματα να καταγράψουν τη απώλεια αυτή ως κάτι που δεν πρόκειται να επαναληφθεί αλλά μελλοντικά θα αποφέρει έσοδα. Εν ολίγοις η λογική πίσω από αυτήν την τεχνική έχει να κάνει κυρίως με το αίσθημα της πρόληψης οποιουδήποτε κακώς κειμένου της επιχείρησης. Σκοπός λοιπόν είναι το να παρουσιαστεί μια ζημία όσο το δυνατόν γρηγορότερα, σε ορισμένες περιπτώσεις ίσως και να διογκωθεί το τελικό αποτέλεσμα, προκειμένου στο μέλλον να μπορεί να αναδειχθεί εντονότερα μια αύξηση των κερδών.

Κατά κύριο λόγο η τεχνική του big bath accounting εφαρμόζεται στις εξής περιπτώσεις:

1. Μεταβολές λειτουργιών
2. Αναδιάρθρωση δανεισμού
3. Απαξίωση κεφαλαίων
4. Διάθεση λειτουργιών

Συμπεραίνουμε ότι στις περιπτώσεις που κάτι στην επιχείρηση δεν πάει όπως θα θέλαμε χρησιμοποιούμε αυτήν την τεχνική που προσφέρει περιθώρια βελτίωσης στο άμεσο μέλλον ενώ στην αντίθετη περίπτωση χρησιμοποιούμε την τεχνική εξομάλυνσης των κερδών.

Cookie Jar Reserve

Μια πολύ συνηθισμένη λογιστική προσέγγιση, η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη στα διεθνή λογιστικά πρότυπα, είναι η καταγραφή υποχρεώσεων στο τρέχον οικονομικό έτος που

αναμένονται να εκπληρωθούν μελλοντικά. Αυτό δημιουργεί ένα κένο δεδομένου ότι το μελλοντικά είναι ένας αόριστος όρος και δεν είναι ικανός να προσδιορίσει τον ακριβή χρονικό ορίζοντα. Με γνώμονα αυτό η διοίκηση κάθε φορά επιλέγει που θα το τοποθετήσει χρονικά ανάλογα με τις ανάγκες της και αυτός είναι ένας τρόπος ώστε να καταφέρει να χειραγωγήσει τα αποτελέσματα. Ουσιαστικά, δεδομένων όλων όσων αναφέρθηκαν η διοίκηση έχει τη δυνατότητα να επιλέξει τα πιο μεγάλα έξοδα για το τρέχον έτος ουσιαστικά επιβαρύνοντας τα αποτελέσματα. Αυτό αντίστοιχα έχει σαν αλυσιδωτή αντίδραση την εμφάνιση λιγότερων εξόδων την επόμενη χρήση. Αυτή λοιπόν είναι και η ουσία αυτής της τεχνικής αφού ουσιαστικά προσφέρει τη δυνατότητα διαχείρισης των εξόδων με τέτοιο τρόπο ώστε μελλοντικά να μπορεί κάποια στιγμή να ωθήσει τα κέρδη (Καζαντζής, 2006). Αυτό σε τελική ανάλυση σχετίζεται με το κατά πόσο η αρχική εκτίμηση που έχει γίνει είναι ακριβής ή όχι. Στην περίπτωση που γίνει μια υψηλή εκτίμηση και τελικά πράγματι είναι ακριβής τότε το αποθεματικό θα είναι άδειο και δεν υπάρχει προοπτική για υψηλότερα κέρδη σε δεύτερο χρόνο.

Συνηθισμένες περιπτώσεις όπου δυνητικά μπορούν να δημιουργηθούν αποθεματικά “cookie jar” είναι:

- Εκτιμώμενες αποδόσεις πωλήσεων και επιχορηγήσεις
- Εκτιμώμενες διαγραφές επισφαλών απαιτήσεων
- Εκτιμώμενη απαξίωση αποθεμάτων
- Εκτιμώμενο κόστος εγγυήσεων
- Εκτιμώμενο κόστος συντάξεων
- Αποπεράτωση συνταξιοδοτικών σχεδίων
- Εκτιμώμενο ποσοστό επικύρωσης μακροπρόθεσμων συμβάσεων

Throw out a problem child

Συχνές είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα κέρδη μειώνονται αισθητά και αυτό μπορεί να προέρχεται αποκλειστικά από την αρνητική επίδραση που έχει στο σύνολο μια συγκεκριμένη θυγατρική. Σε τέτοιες περιπτώσεις προκειμένου να αποφευχθεί η ολοκληρωτική διολίσθηση επιλέγεται η απομάκρυνση της θυγατρικής εκείνης που ουσιαστικά αποτελεί την πηγή του προβλήματος (Howard M. Schilit and Jeremy Perler, 1993). Σκοπός αυτής της ενέργειας είναι να μην επιβαρύνεται η μητρική με τα αρνητικά αποτελέσματα μιας εκ των θυγατρικών και να επιτύχουμε την εξυγίανση μέσω της απομάκρυνσης.

To Sale and Leaseback ουσιαστικά αποτελεί την πιο ευρέως διαδεδομένη μέθοδο χρηματοδοτικής μίσθωσης στην ναυτιλία. Με απλά λόγια πρόκειται για μια περίπτωση κατά

την οποία πουλάω ένα πάγιο και στη συνέχεια το μισθώνω για κάποιο διάστημα μετά το πέρας του οποίου καλούμαι να επαναγοράσω το πάγιο. Όταν αναφερόμαστε σε πάγια εννοούμε πλοία τα οποία μπορούν να είναι είτε νεότευκτά είτε δεύτερο χέρι. Πέρα από όλα τα άλλα αυτή η τεχνική ουσιαστικά είναι μια μέθοδος που μπορεί να ακολουθήσει η εταιρεία προς εξυγίανση. Σε τέτοιες περιπτώσεις επιλέγει να μειώσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις και ταυτόχρονα θα παρουσιάζει ένα υψηλότερο κεφάλαιο κίνησης. Επίσης προσφέρεται η δυνατότητα αναγνώρισης κερδών ή ζημιών καθώς οποιαδήποτε πώληση εμφανίζεται κατευθείαν στα βιβλία του μισθωτή αντίθετα τα κέρδη αποσβένονται με την πάροδο του χρόνου.

Big Bet on the future

Η τεχνική αυτή αφορά συγχωνεύσεις εταιρειών και ουσιαστικά το μεγάλο στοίχημα της υπόθεσης είναι κατά πόσο η μία εταιρεία είναι σε θέση να εξασφαλίσει μεγαλύτερα κέρδη χρησιμοποιώντας την συγκεκριμένη τεχνική ενώ έχει αποκτήσει μια ακόμα εταιρεία (Howard M. Schilit and Jeremy Perler, 1993).

Οι τεχνικές αυτές περιλαμβάνουν:

- Διαγραφή εξόδων έρευνας και ανάπτυξης για την συγχωνευμένη εταιρεία. Με τη χρήση αυτής της τεχνικής δίνεται η δυνατότητα ένα μέρος της πληρωμής για την συγχώνευση να εξισωθεί με μελλοντικά έσοδα στο ίδιο έτος. Αυτό δίνει την ευκαιρία για υψηλότερα έσοδα στο μέλλον.
- Ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της αποκτηθείσας εταιρείας με την μητρική. Σε περίπτωση που η νέα εταιρεία παρουσιάζει θετικά αποτελέσματα δίνεται η δυνατότητα για συγχώνευση των αποτελεσμάτων πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένα έσοδα.

Εμπλουτισμός Χαρτοφυλακίου

Πάγια τακτική ορισμένων επιχειρήσεων μπορεί να είναι η επένδυση σε άλλες εταιρείες με σκοπό να πετύχουν κάποια συμμαχία που μελλοντικά μπορεί να ωφελήσει. Σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα δεν θεωρείται επιθετική οποιαδήποτε επένδυση δεν ξεπερνάει το 20% άρα δεν υπάρχει καμία υποχρέωση αποτύπωσης στοιχείων της άλλης εταιρείας στις δικές της καταστάσεις. Σχετικά με τέτοιου είδους επενδυτικές δραστηριότητες υπάρχουν δύο τρόποι αποτύπωσης οι οποίοι συνιστούν διαφορετική λογιστική αντιμετώπιση (Howard M. Schilit and

Jeremy Perler,1993).

- Διαπραγματεύσιμα Χρεόγραφα. Οποιαδήποτε μεταβολή πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια της χρήσης εμφανίζεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
- Διαθέσιμα προς πώληση χρεόγραφα. Οποιαδήποτε μεταβολή στην αξία αγοράς αποτυπώνεται στα άλλα μη λειτουργικά έσοδα ή έξοδα και εν προκειμένω δεν έχει καμία σχέση με το λειτουργικό αποτέλεσμα.

Οι μέθοδοι ώστε να μπορεί να επιτευχθεί χειραγώγηση κερδών είναι καθορισμένες από τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Όταν σκοπός είναι η παρουσίαση υψηλότερων κερδών τότε η επιχείρηση καλείται να προβεί σε πώληση ενός χρεογράφου το οποίο έχει απραγματοποίητο κέρδος και αυτό θα αναφέρεται στα λειτουργικά έξοδα. Αντίθετα όταν θέλει να παρουσιάσει χαμηλότερα έσοδα πωλείται ένα χρεόγραφο το οποίο έχει αχρησιμοποίητη ζημία και αναφέρεται στα λειτουργικά έξοδα. Η διοίκηση έχει τη δυνατότητα κατά τη διάρκεια ζωής ενός χρεογράφου να το διαθέσει προς διαπραγμάτευση ή να το κατηγοριοποιήσει ως διαθέσιμο προς πώληση. Αυτή η διαφορετική κάθε φορά κατηγοριοποίηση αλλάζει και τη διάταξη των κερδών και των ζημιών αντίστοιχα.

Απαλλαγή από προβληματικές εταιρείες

Όπως αναφέρεται και στον τίτλο αυτές οι τεχνικές αφορούν περιπτώσεις κατά τις οποίες κάποια θυγατρική παρουσιάζει μειωμένα κέρδη. Στην μελλοντική πορεία της επίσης διαφαίνεται δυσκολία ανάκαμψης και είναι πολύ πιθανή η χειροτέρευση της κατάστασης περαιτέρω. Επομένως, προκειμένου να μην πληγεί η μητρική η διοίκηση επιλέγει να απαλλαγεί χρησιμοποιώντας τους εξής τρόπους:

- Μία επιλογή είναι να πουλήσει την θυγατρική αυτή, κατά αυτόν τον τρόπο τα οποιαδήποτε κέρδη ή ζημιές αποτυπώνονται κανονικά στα αποτελέσματα. Αν θελήσει η μητρική να το αποφύγει ίσως χρειαστεί να περιοριστεί σε έναν πιο συγκεκριμένο κλάδο μέσω της τεχνικής spin off.
- Μία εναλλακτική της παραπάνω λύσης είναι η εκχώρηση των προβληματικών στοιχείων του ισολογισμού σε μια εταιρεία ειδικού σκοπού. Ουσιαστικά η εταιρεία απαλλάσσεται από αυτά τα περιουσιακά στοιχεία και καταγράφει κέρδη ή ζημιές.

Ταυτόχρονα αξίζει να σημειωθεί ότι η εταιρεία ειδικού σκοπού που αναλαμβάνει τα στοιχεία αυτά δεν αποτελεί μέρος του ισολογισμού.

- Η λύση του spin off που προαναφέρθηκε εστιάζει στην κατανομή μεταξύ των μετόχων της θυγατρικής εκείνης της οποίας τα αποτελέσματα δεν είναι τα επιθυμητά. Και κατά αυτόν τον τρόπο βάσει των διεθνών λογιστικών προτύπων τα αρνητικά αποτελέσματα απομακρύνονται.

Αλλαγή των διεθνών λογιστικών προτύπων

Κατά γενική ομολογία και βάσει πείρας οι εταιρείες σπανίως επιλέγουν να κάνουν αλλαγές στα λογιστικά πρότυπα που χρησιμοποιούν. Όσον αφορά εταιρείες που θέλουν να μπουν στο χρηματιστήριο και επιλέγουν να τις αλλάξουν προσπαθούν να το κάνουν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην παρουσιάσουν μια εικόνα που θα υποβαθμίσει τα κέρδη της με σκοπό να μην επηρεαστεί η τιμή της μετοχής. Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί το παραπάνω είναι (Timothy Dournik and Hector Perera, 2022)

Από τη στιγμή της υιοθέτησης νέων λογιστικών προτύπων μέχρι την πραγματική τους εφαρμογή συνήθως αφήνεται ένα περιθώριο έως 2 χρόνια για την πλήρη χρήση τους. Αυτό το χρονικό περιθώριο δίνει πολλές φορές τη δυνατότητα για λογιστικούς ελιγμούς και για την χειραγώγηση των εσόδων. Σε πολλές επιχειρήσεις παρατηρείται να υπάρχουν πολλές εναλλακτικές αναγνώρισης εσόδων. Για τις επιχειρήσεις που κάνουν έγκαιρα τη σωστή επιλογή δίνεται ένα χρονικό πλεονέκτημα βάση του οποίου μπορεί να γίνει καλύτερη απεικόνιση των εσόδων. Αναφορικά με τα έξοδα, για τις εταιρείες οι οποίες παρουσιάζουν έξοδα σε ταμειακή βάση μία άλλη προσέγγιση όσον αφορά την αρχή των δεδουλευμένων μπορεί να βοηθήσει στην διαφορετική παρουσίαση των αποτελεσμάτων. Ταυτόχρονα υπάρχει το ενδεχόμενο κάποια αλλαγή όπως αυτή που προαναφέρθηκε να γίνει την ίδια χρονική στιγμή με μία αλλαγή στην πολιτική της εταιρείας.

Απόσβεση, Υποτίμηση.

Γενικά ισχύει η αρχή ότι το κόστος των μακροπρόθεσμων χρησιμοποιούμενων ή αναλωθέντων λειτουργικών περιουσιακών στοιχείων διαιρείται στην περίοδο κατά την οποία η εταιρεία θα αποκτήσει όφελος από αυτό. Το έξοδο αυτό μπορεί να παρουσιαστεί με τους εξής διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με το είδος του περιουσιακού στοιχείου:

1. Να αποσβεστούν τα άυλα περιουσιακά στοιχεία, τέτοια μπορούν να είναι η εικόνα της επιχείρησης κ.α.

2. Να αποσβεστούν πάγια όπως οικόπεδα, γραφεία κ.α.
3. Απόσβεση όσον αφορά την εκμετάλλευση της φύσης.

Σε γενικές γραμμές γίνεται φανερό ότι αυτού του είδους οι διαγραφές διάφορων στοιχείων του ενεργητικού προσφέρει ταυτόχρονα τη δυνατότητα για ευκαιρίες χειραγώγησης κερδών. Η επιχείρηση καλείται να επιλέξει τον τρόπο εκείνο με τον οποίο θα καταφέρει να διαγράψει τα εν λόγω στοιχεία του ενεργητικού. Παίζει σημαντικό ρόλο στο επίπεδο της αναγνώρισης των εξόδων. Επιπλέον η επιχείρηση θα πρέπει να λάβει υπόψιν την ωφέλιμη ζωή του εκάστοτε στοιχείου κάνοντας την σωστή κίνηση στη σωστή χρονική στιγμή. Σημαντικό ρόλο παίζει επίσης η υπολειμματική αξία στις περιπτώσεις όπου έχει ολοκληρωθεί το διάστημα της ωφέλιμης ζωής.

Λειτουργικά- Μη λειτουργικά κέρδη

Τα κέρδη ανάλογα με την προοπτική τους χωρίζονται σε λειτουργικά και μη. Λειτουργικά λέμε εκείνα τα οποία θεωρούμε ότι θα συνεχιστούν και στο μέλλον έχοντας ουσιαστικά προοπτική. Τα μη λειτουργικά είναι το αντίθετο, δηλαδή αυτά που είναι προσωρινά. Στα διεθνή λογιστικά πρότυπα δίνεται η δυνατότητα ξεχωριστής απεικόνισης των δυο κατηγοριών. Αυτό κατανοούμε ότι μπορεί να προσφέρει σε ορισμένες περιπτώσεις που η κατηγοριοποίηση είναι πιο οριακή και δύσκολη τη δυνατότητα να επιλέξει η διοίκηση που θα τοποθετήσει τα συγκεκριμένα κέρδη, επομένως υπάρχει δυνατότητα χειραγώγησης.

Τα παράγωγα

Τα παράγωγα είναι χρηματοπιστωτικά μέσα που «παράγονται» από την αξία ενός υποκείμενου στοιχείου ενεργητικού. Χρησιμοποιούνται συχνά από επενδυτές ως αντιστάθμιση ή μέσο προστασίας έναντι των κινδύνων. Παρόλο που τα παράγωγα αποτιμώνται στο fair value , το αποτέλεσμα τους απεικονίζεται άμεσα είτε πρόκειται για κέρδος είτε για ζημιά.

Shrink the Ship

Γενικά βασίζεται στην αρχή ότι οι εταιρείες που επαναγοράζουν ίδιες μετοχές δεν καλούνται να αναγνωρίσουν κάτι επιπλέον στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κάποια συναλλαγή εκτός του πλαισίου της εταιρείας. Ο παράγοντας που επηρεάζεται από τις παραπάνω συναλλαγές είναι το κέρδος ανα μετοχή.

Κατανοούμε ότι μέσω αυτού του κονδυλίου δίνεται η δυνατότητα στην εταιρεία να χειραγωγήσει κέρδη και να λειτουργήσει κατά το δοκούν (Παρασκευόπουλος, 2008).

3.5 Νομοθετικό Πλαίσιο

Σε μία περίοδο που η εταιρική διακυβέρνηση δεν ήταν μια έννοια ευρέως γνωστή και κατά κύριο λόγο δε αφορούσε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού στην Ελλάδα, η επιτροπή Κεφαλαιαγοράς θέλησε να εισάγει αυτή την έννοια στην καθημερινότητα της χώρας μας. Το 1999 αφού δημιούργησε μια ομάδα διακεκριμένων ανθρώπων εξέδωσε την γαλάζια βίβλο της εταιρικής διακυβέρνησης με στόχο να συγκεκριμενοποιήσει βήματα για τη βελτιστοποίηση ορισμένων πλευρών των εταιρειών. Σε πρώτη φάση αυτό το εγχειρίδιο λειτούργησε πιο πολύ με συμβουλευτικό τρόπο χωρίς να παίρνει επείγοντα χαρακτήρα κάτι που δεν απέδωσε όπως θα έπρεπε γι αυτό και τα τελευταία χρόνια η επιτροπή κεφαλαιαγοράς έχει παρέμβει ώστε να προσδώσει ένα χαρακτήρα ακριβέστερης και πιο έγκυρης πληροφόρησης. Ένα από τα μέτρα που πήρε αφορούν το να δίνεται η δυνατότητα σε όλο το εύρος των μετόχων να αποκτούν πρόσβαση σε πληροφορίες οι οποίες είναι ικανές να επηρεάσουν την τιμή της μετοχής. Βασικός παράγοντας που ώθησε στις παραπάνω ενέργειες ήταν η αναξιопιστία που υπήρχε τόσο από επενδυτές όσο και από οικονομικούς αναλυτές όσον αφορά την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων. Ιδιαίτερο ρόλο επίσης σε όλο αυτό έχει παίζει η εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων καθώς σκοπός τους ήταν να δημιουργηθεί ένα μοντέλο που να μην αφήνει πολλά περιθώρια να παρεκκλίνει κάποια εταιρεία από μία ορθή απεικόνιση.

Κυρώσεις από την παραβίαση των Προτύπων

Σε γενικές γραμμές, όπως έχει αναφερθεί σε πολλά σημεία το σύνολο του λογιστικού σχεδίου και των προτύπων υπάρχει ώστε μέσα από συγκεκριμένους κανόνες και σαφή τυποποίηση να επιτυγχάνεται η σαφής απεικόνιση της εταιρείας. Σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι τα πρότυπα αυτά έχουν παραβιαστεί με κάποιο τρόπο, αυτόματα αποδεικνύεται ελλατωματικός τόσο ο ίδιος ο ισολογισμός αλλά και η απόφαση της γενικής συνέλευσης που τον ενέκρινε. Σε περιπτώσεις που η απόφαση που πάρθηκε κατά τη γενική συνέλευση αντιβαίνει νόμους ή κανόνες τότε αυτόματα χαρακτηρίζεται ως άκυρη. Το ίδιο συμβαίνει επίσης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν έχουν γίνει γνωστές σε όλους τους μετόχους όλες οι απαιτούμενες πληροφορίες. Την ευθύνη σε ενδεχόμενη παραποίηση των στοιχείων του ισολογισμού ή σε απόκρυψη στοιχείων έχουν τα κορυφαία στελέχη που κατέχουν θέσεις εξουσίας ή τρίτοι. Έτσι λοιπόν διευθυντές ή μέλη του διοικητικού συμβουλίου βάσει του νόμου

2190/20 και αρ.55 τιμωρούνται με φυλάκιση ή χρηματική ποινή που να ξεπερνάει τα 1000 ευρώ. Το αρ.48 εισήγαγε μια ποινή που κινείται σε αυστηρότερη λογική, κατά την οποία οι ισχύοντες λόγοι που μπορούν να οδηγήσουν σε ανάκληση αδείας της εταιρείας μπορούν να οδηγήσουν και σε οριστική διάλυση της. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η οριστική διάλυση της εταιρείας αρκεί να έχει γίνει καταγγελία είτε από άτομο που έχει έννομο συμφέρον είτε από κάποια αρχή η οποία έχει τον ρόλο να εποπτεύει (Michael R. Young,2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: «Χειραγώγηση Κερδών & Λογιστική Απάτη»

4.1 Λογιστική Απάτη

Η χειραγώγηση των κερδών και συνολικότερα η δημιουργική λογιστική έχουμε αναφέρει σε πολλά σημεία τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες που παρέχει σε μια επιχείρηση, αλλά η κατάχρηση της ή η δόλια εφαρμογή της μπορεί να οδηγήσει σε απάτη. Η λεπτή γραμμή που διαχωρίζει την απάτη από το λάθος στους λογιστικούς χειρισμούς έχει να κάνει με την απουσία ή όχι πρόθεσης πίσω από τον εκάστοτε χειρισμό. Πιο συγκεκριμένα η εκάστοτε απάτη μπορεί να εμφανιστεί είτε ως σκόπιμη αλλαγή ορισμένων στοιχείων, κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων, παράλειψη κάποιων στοιχείων, υπερβολική χρήση συγκεκριμένων λογιστικών χειρισμών. Η απάτη επίσης μπορεί να εντοπιστεί σε διάφορες μορφές (. H.Stolowy, G. Breton,2004)

4.2 Κατηγορίες Απάτης

Απάτη εις βάρος της επιχείρησης

Απάτη που μπορεί να υποστεί η ίδια η επιχείρηση από κάποιον που εργάζεται εντός της επιχείρησης. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε από κάποια κλοπή και σκόπιμη παραποίηση στοιχείων, είτε από αλλαγή στοιχείων τιμολογίων. Απάτη από κάποιον εξωτερικό παράγοντα, αυτό μπορεί να συμβεί είτε λόγω κάποιας δωροδοκίας είτε με απάτη σε κάποια τιμολόγηση από την πλευρά του προμηθευτή.

Απάτη υπέρ της επιχείρησης

Σε τέτοιες περιπτώσεις η επιχείρηση επιλέγει σκόπιμα να παρουσιάσει ευνοϊκότερη την οικονομική της θέση από ότι πραγματικά είναι, είτε φουσκώνοντας τις πωλήσεις και τα κέρδη είτε μειώνοντας έξοδα. Εφόσον είναι μια σκόπιμη ενέργεια πρόκειται για απάτη και κάποια παραδείγματα είναι :

- Η ψεύτικη πώληση στοιχείων και συνολικότερη η ψευδής αποτύπωση του ενεργητικού
- Σκοπίμως λανθασμένες τιμολογήσεις, αποτιμήσεις.

- Παράνομες διαδικασίες που αποφέρουν έσοδα και πολλές φορές μπορεί να συνδέονται με δωροδοκίες σε αξιωματούχους.
- Φορολογική απάτη

4.3 Τρίγωνο Απάτης

Σε γενικές γραμμές αν προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε ένα μοτίβο συγκεκριμένων συνθηκών που μπορεί να επικρατούν ώστε να οδηγήσουν σε απάτη αυτές μπορεί να είναι:

- Η διοίκηση να εξαναγκάζεται να προβεί σε τέτοιες ενέργειες ή επιλέγει να το κάνει για κερδοσκοπικούς σκοπούς.
- Έχει δημιουργηθεί η κατάλληλη συνθήκη ώστε να μπορεί να επιτευχθεί μια απάτη και φαντάζει εφικτό.
- Η διοίκηση και οι συγκεκριμένοι που λαμβάνουν τέτοιου είδους αποφάσεις συνολικότερα κινούνται με μια λογική υπέρβασης οποιουδήποτε ηθικού ή νομικού φραγμού προκειμένου να κερδοσκοπούν και ουσιαστικά έχουν αναπτύξει μια τέτοιου είδους κουλτούρα.

Πάνω σε αυτές τις τρεις παραμέτρους-συνθήκες βασίζεται το τρίγωνο της απάτης. Μία από αυτές ή κάποιος συνδυασμός τους αρκεί ώστε να οδηγήσει μια διοίκηση σε τέτοιου είδους πρακτικές. Ας τις αναλύσουμε παραπάνω ξεχωριστά:

Πίεση

Όταν αναφερόμαστε σε πίεση αυτό σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να προέρχεται από κάτι που δεν είναι ορατό με γυμνό μάτι και δεν είναι εύκολα αντιληπτό από έναν τρίτο παρατηρητή. Τέτοιου είδους πιέσεις μπορεί να είναι εσωτερικές πιέσεις που έχουν σαν βασική αιτία τις οποιεσδήποτε οικονομικές δυσκολίες. Όταν φτάνει σε τέτοιο σημείο το εκάστοτε στέλεχος της διοίκησης προβαίνει στη λήψη αποφάσεων με μεγάλο ρίσκο προκειμένου να εξασφαλίσει την απαιτούμενη απόδοση για να καλύψει τις ανάγκες που προαναφέραμε. Τέτοιες ανάγκες μπορεί να έχουν να κάνουν από την εσωτερική απληστία μέχρι πραγματικά προβλήματα υγείας ή οικογενειακά (Maule, A. J., Hockey, G. R. J., Bdzola, L.,2000).

Ευκαιρίες

Ευκαιρίες μπορεί να προκύψουν από λάθος διαδικασίες που ακολουθούνται εντός της

επιχείρησης. Τέτοιες μπορεί να είναι η δυσλειτουργία στον καταμερισμό των καθηκόντων αλλά και στον έλεγχο που πραγματοποιείται στις διάφορες διαδικασίες. Μπορεί πολλές φορές να μην ακολουθούνται ακριβώς τα πρωτόκολλα για να δοθεί κάποια έγκριση ή να υπερπηδούνται ελεγκτικές διαδικασίες. Επίσης κορυφαίας σημασίας είναι τα χαρακτηριστικά του Διοικητικού Συμβουλίου και πώς αυτό δρα και επιδρά σε όλο τον υπόλοιπο οργανισμό. Ένα Διοικητικό συμβούλιο που ολιγωρεί και αδυνατεί να εφαρμόσει πρακτικές που δίνουν αξία στους εργαζόμενους και στην εταιρεία αφήνει ευκαιρίες για άλλους να προσπαθήσουν να καλύψουν το κενό που αφήνουν και πολλές φορές μπορεί να γίνει αυτό με το λάθος τρόπο. Επιπλέον ένα γενικότερο κλίμα ασυδοσίας, χωρίς αρχές μπορεί να οδηγήσει τον κάθε εργαζόμενο να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες οι οποίες θα είναι ασαφείς και πολλές φορές μπορεί να λειτουργούν για προσωπικό όφελος (Stephen P. Robbins, Timothy A. Judge, 2013).

Εκλογίκευση

Οι κανόνες που διέπουν την λειτουργία μιας επιχείρησης είναι μεγάλης σημασίας και ουσιαστικά είναι αυτοί που μπορούν να παρεμβαίνουν ανάμεσα στις προσωπικές επιδιώξεις και τη συνολική ευημερία και σωστή λειτουργία. Επίσης οι άνθρωποι εφόσον προβούν σε κάποιες πράξεις ακόμα και αν παραβαίνουν κανόνες εφόσον τις πραγματοποιούν σημαίνει ότι τις δικαιολογούν ηθικά (Hollinger & Clark, 1953). Ένας ισχυρός κώδικας επιχειρησιακής ηθικής μπορεί πραγματικά να δημιουργήσει όρους για μια εύρυθμη λειτουργία χωρίς προσωπικές φιλοδοξίες παράνομων πρακτικών. Ουσιαστικά στις περιπτώσεις εκείνες που η προσωπική ηθική θα ανέχεται ακόμα και την παρανομία στο όνομα του προσωπικού κέρδους η εταιρεία θα έχει διαπαιδαγωγήσει με τέτοιο τρόπο τους εργαζόμενους ώστε να αποτρέπεται. Πολλοί παράγοντες μπορεί να ωθήσουν έναν εργαζόμενο να είναι πιο ελαστικός όσον αφορά τα όρια της ηθικής του, ένας από αυτούς μπορεί να είναι το γεγονός ότι υπαμείβεται, αλλιώς μπορεί να έχει προσωπικές φιλοδοξίες που δεν εκπληρώνονται μέσα από ένα έντιμο βίο (Hollinger & Clark, 1953).

4.4 Διαμάντι της Απάτης

Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί ένας ακόμα παράγοντας σύμφωνα με τους Wolfe και Hermanson (2004) που είναι οι ικανότητες του ατόμου που επιχειρεί την απάτη. Όλα τα προαναφερθέντα δημιουργούν τις προϋποθέσεις προκειμένου να σχεδιαστεί και να είναι έτοιμη

προς υλοποίηση μια απάτη. Η πραγματοποίηση της όμως απαιτεί και μία ακόμα δεξιότητα που έχει να κάνει με την προσωπική ικανότητα του ατόμου που καλείται να φέρει εις πέρας την απάτη. Αυτό σημαίνει είτε κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνθέτουν τον χαρακτήρα ενός ατόμου είτε ακόμα την θέση που κατέχει εντός της επιχείρησης και την ευκολία που αποκτά μέσω αυτού για να επιτελέσει την απάτη. Κάποιες σημαντικές παρατηρήσεις σχετικά με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι:

- Όπως προαναφέρθηκε πολύ σημαντικό παράγοντα αποτελεί η θέση που κατέχει κάποιος εντός του οργανισμού. Όσο πιο υψηλόβαθμος είναι κάποιος που πραγματοποιεί την απάτη τόσο πιο αυξημένες δυνατότητες έχει για να συνεχιστεί αυτό.
- Επίσης ανάλογα με τις δεξιότητες του και την τεχνογνωσία που έχει του είναι πιο εύκολο να παρατηρεί τα διάφορα κενά στη λειτουργία μηχανισμών και συστημάτων με αποτέλεσμα να μπορεί πιο εύκολα όχι μόνο να εντοπίζει που βρίσκεται το κενό και να το εκμεταλλεύεται αλλά να μην γίνεται και αντιληπτός.
- Η ικανότητα που έχει ένας άνθρωπος ώστε να δρα με άγνοια κινδύνου. Να μην πιέζεται λόγω του αντικειμενικού μεγέθους του ρίσκου που αναλαμβάνει και να μπορεί ατάραχος να συνεχίζει την απάτη.

Συνολικότερα χρειάζεται το κατάλληλο άτομο να εντοπίσει τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να πραγματοποιηθεί η απάτη και να κυρίως να μπορεί να μην αποκαλυφθεί ώστε να διατηρεί την απαραίτητη διάρκεια για να επιτευχθεί ο στόχος της και να εξασφαλιστεί η απόδοση από ένα μεγάλο ρίσκο.

4.5 Διευθυντική Μυωπία

Ορισμός

Όταν οι manager αντιμετωπίζουν την απειλή της απόλυσης, τον φόβο της εξαγοράς ή ακόμη και τον περιορισμό των ενεργειών τους εντός της επιχείρησης από την διοίκηση θα προβούν σε ένα σύνολο ενεργειών για να αυξήσουν το βραχυπρόθεσμο κέρδος ανεπαρκώς σε σημείο όπου η μακροπρόθεσμη ζημία θα το υπερβαίνει. Η συμπεριφορά αυτή ονομάζεται διευθυντική μυωπία (managerial myopia) (Stein 1989). Από έναν απλό παρατηρητή αυτή η συμπεριφορά θα φάνταζε στα πλαίσια του λογικού δεδομένου ότι απειλείται κάποιος και η

αντανεκλαστική του αντίδραση είναι να προστατευτεί με όποιον τρόπο. Το πρόβλημα σε όλο αυτό και ο λόγος που καταπιανόμαστε ειδικά με αυτό το ζήτημα είναι η εντύπωση που μπορεί να δημιουργηθεί σε έναν επενδυτή.

Διευθυντική μυωπία και εξαγορές

Οι εξαγορές θεωρούνται ένα πολύ τολμηρό εγχείρημα για μια επιχείρηση, ένα βήμα που απαιτεί καλή πληροφόρηση και γνώση της κατάστασης στην οποία είναι ένας επιχειρηματικός οργανισμός. Γι' αυτό κιόλας υπάρχουν διάφορες και διαφορετικές απόψεις στο κατά πόσο οι εξαγορές γενικά αποτελούν κερδοφόρο πεδίο για έναν επενδυτή και τι προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται ώστε να επιτύχει αυτή η εξαγορά. Πολλοί ερευνητές και οικονομικοί αναλυτές εξυμνούν τέτοιες προσπάθειες θεωρώντας ότι δίνουν την δυνατότητα για δημιουργία οικονομικών κλίμακας, για χρήση νέων τεχνικών και τεχνοτροπιών και σε γενικές γραμμές αύξηση της αξίας της επιχείρησης και του εργατικού δυναμικού της. Επιπλέον πολλοί υποστηρίζουν ότι σε τέτοιες καταστάσεις συχνά οι διευθυντές νιώθουν να απειλείται η θέση τους οπότε μπαίνουν σε μια διαδικασία αυτοβελτίωσης και προσπαθούν να πιάσουν στόχους ώστε να αποδείξουν την αξία τους. Στον αντίποδα της τελευταίας διαπίστωσης σχετικά με την ανάγκη των διευθυντών να υπερβάλλουν, πολλοί υποστηρίζουν την άποψη ότι μπροστά σε μια έμμεση απειλή οι διευθυντές καλούνται να πάρουν αποφάσεις και να διαχειριστούν καταστάσεις μόνο και μόνο προκειμένου να παρουσιάσουν αυξημένα κέρδη κάτι που μπορεί να γίνει και κατόπιν χειραγώγησης των αποτελεσμάτων. Η Auletta (1986, σελ. 238) σχολιάζει: **«Σε ένα τέτοιο κλίμα [όταν οι εξαγορές είναι επικρατούσες] οι εταιρείες συχνά βρίσκουν την προσοχή τους στραμμένη σε βραχυπρόθεσμες, αμυντικές στάσεις ... εκκένωση περιουσιακών στοιχείων [και] μείωση του μακροπρόθεσμου κεφαλαίου επενδύσεις για την αύξηση των εσόδων του τέταρτου τριμήνου. »**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: «Τεχνικές και πρακτικές μέθοδοι»

5.1 Χειραγώγηση κερδών για φορολογικούς σκοπούς

Ένα από τα βασικότερα ζητήματα χειραγώγησης που ανακαλύπτονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα αφορά εκείνη για φορολογικούς σκοπούς. Μία πολύ συνήθης προσέγγιση τους ζητήματος από τις επιχειρήσεις είναι να προσπαθούν να αποφύγουν μέρος της φορολόγησης τους. Ωστόσο σε αυτό το σημείο αξίζει να σταθούμε στο γεγονός ότι πολλές φορές μπορεί να υπάρχουν απρόβλεπτα αποτελέσματα σε οποιεσδήποτε απόπειρες αποφυγής της φορολογίας. Τέτοια αποτελέσματα έχουν να κάνουν με το πώς κινείται η τιμή της μετοχής έπειτα από την επιλογή της επιχείρησης να προβεί σε μία αποφυγή της φορολογίας.

Είναι ορατός ο κίνδυνος μίας πτώσης της τιμής της μετοχής με αρνητική επίδραση την επιχείρηση. Σε γενικές γραμμές παρατηρείται μια ανάλογη σχέση ανάμεσα στην φοροαποφυγή και την τιμή της μετοχής, πράγμα που σημαίνει ότι καθώς αυξάνεται η αποφυγή φορολογίας τόσο αυξάνεται και ο κίνδυνος πτώσης της τιμής της μετοχής. Παρόλα αυτά σημαντικό αποτρεπτικό παράγοντα του παραπάνω σχήματος αποτελεί η εμφάνιση και λειτουργία των ελεγκτικών πρακτικών και μηχανισμών και η διάδοσή τους. Όσο πιο συστηματικά και ορθά εφαρμόζονται τα ελεγκτικά πρότυπα τόσο περισσότερο περιορίζεται η δυνατότητα φοροαποφυγής και κατά συνέπεια πτώσης της τιμής της μετοχής.

Ξεχωριστής μνείας χρίζουν οι περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται ως φορολογικοί παράδεισοι. Ο όρος φορολογικοί παράδεισοι από μόνος του μαρτυρά μεγάλο μέρος της έννοιας αυτής αν και επιδέχεται μεγαλύτερης ανάλυσης. Ουσιαστικά ο ρόλος τους είναι η φορολογική βελτιστοποίηση πράγμα που γίνεται μέσω φοροδιαφυγών. Κατά αυτόν τον τρόπο πολλές εταιρείες με σκοπό να μειώσουν το προβλεπόμενο ποσό που καλούνται να καταβάλλουν για φόρους χρησιμοποιούν εταιρείες που φιλοξενούνται σε χώρες προνομιακού φορολογικού καθεστώτος. Σκοπός ουσιαστικά είναι να γίνεται τιμολόγηση συναλλαγών μεταξύ της θυγατρικής και της μητρικής ώστε να καταλήγει στο επιθυμητό αποτέλεσμα (Desai, M.A., & Dharmapala, D, 2009).

Συγκεκριμένα:

- τα κέρδη: αποδίδονται σε μονάδες που δημιουργήθηκαν σε χώρες με χαμηλή φορολόγηση των εταιρικών κερδών, προκειμένου να μειωθούν τα ποσά των αποδιδόμενων φόρων, ενώ
- τα κόστη: καταλογίζονται σε χώρες με υψηλή φορολογία, ώστε να διογκώνονται τα φορολογικά έξοδα.

Για τη διευκόλυνση αυτής της λογιστικής αλχημείας επιστρατεύονται από τράπεζες,

δικηγόρους και ελεγκτές τα επονομαζόμενα “special purpose vehicles - (SPV)”. Δηλαδή, τα hedge funds της παγκόσμιας οικονομίας καταφεύγουν σε αγγλόφωνες χώρες - «φορολογικούς παραδείσους», υπολογίζεται δε ότι περίπου το 1/3 αυτών καταλήγουν στα νησιά Κέιμαν. Στην πραγματικότητα τα κερδοσκοπικά αυτά κεφάλαια δεν είναι τίποτα άλλο από εταιρείες - φαντάσματα που στεγάζονται σε κάποιο δικηγορικό γραφείο ή σε κάποιον ελεγκτικό οίκο, ενώ η πραγματική έδρα τους βρίσκεται αλλού.

Ο Weisbach (2002) εξετάζει τη σχέση μεταξύ φοροαποφυγής και φορολογικών παραδείσων. Αφού διατυπώνει τρόπους με τους οποίους μπορούν να γίνουν ευκολότερα αναγνωρίσιμοι υποστηρίζει ότι υπάρχουν πολλές ευκαιρίες για αξιοποίηση τους και σε πολλές φορές εκμεταλλεύονται όπως θα μπορούσαν από τις επιχειρήσεις. Ο Dyreng at al (2017) αναφορικά με τη σχέση ανάμεσα στην αποφυγή της φορολογίας και τις φοροελαφρύνσεις κάνει ορισμένες ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις. Αντικείμενο αυτών είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις θυγατρικές που εδρεύουν σε φορολογικούς παραδείσους πέφτουν σε παγίδα και ουσιαστικά στερούνται τις ελαφρύνσεις.

5.2 Ο Ρόλος των ελεγκτικών στην αντιμετώπιση της χειραγώγησης

Νομικό Επίπεδο

Οι ελεγκτές που αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας έναν λογιστικό έλεγχο μιας επιχείρησης καλούνται να ελέγξουν τις οικονομικές καταστάσεις μιας εταιρείας για μία χρήση βάσει των προτύπων που ακολουθούνται είτε είναι τα διεθνή είτε τα ελληνικά, σε συνδυασμό με τη ισχύουσα φορολογική νομοθεσία και γενικά τηρώντας τους κανόνες δεοντολογίας. Είναι πολύ σημαντική στο έργο των ελεγκτών η τήρηση των προτύπων καθώς η ανακρίβειες και η ελλιπής τήρηση των προτύπων αφήνει νομικά περιθώρια στην εκάστοτε εταιρεία εφόσον δεν τηρηθούν να καταφύγει νομικά εναντίον του ελεγκτή (Ray Whittington, Kurt Pany, 2022).

Αστικό Επίπεδο

Οι ευθύνες του ελεγκτή δεν είναι αποκλειστικά προσωπικές, αλλά περιλαμβάνουν επίσης τη συνεργασία με άλλους. Οι μέτοχοι καθώς και η ίδια η εταιρεία μπορεί να θεωρηθούν υπεύθυνοι για οποιαδήποτε ζημία συμβεί. Για να αποδειχθεί η υπαιτιότητα, πρέπει να αποδειχθεί ότι ο ελεγκτής έπραξε με δόλο ή με βαριά αμέλεια και ότι η ζημία ήταν αποτέλεσμα της έκθεσης ελέγχου του. Οι ελεγκτές δεν είναι υπεύθυνοι για την ακρίβεια των οικονομικών μεγεθών, αλλά είναι υπεύθυνοι για την αποτροπή τυχόν παραπλανητικών πληροφοριών. Η διοίκηση της εταιρείας έχει την ευθύνη για την πρόληψη και τον εντοπισμό απάτης ή λαθών

και πρέπει να διαθέτει κατάλληλους εσωτερικούς ελέγχους και λογιστικά συστήματα. Οι ελεγκτές πρέπει να αντιμετωπίζουν την εργασία τους με ειλικρίνεια, δικαιοσύνη, επαγγελματισμό και πληρότητα και πρέπει να αξιολογούν τους κινδύνους λαθών στις οικονομικές καταστάσεις κατά τη διαδικασία σχεδιασμού τους.

Πρέπει να διατηρούν συνετή συμπεριφορά προς τη διοίκηση και ταυτόχρονα να , θα πρέπει επίσης να αξιολογήσετε την πιθανότητα λαθών στις οικονομικές καταστάσεις και τα μέτρα που λαμβάνονται για την πρόληψη και τον εντοπισμό τους, καθώς και να ρωτήσετε για τα συστήματα ελέγχου που εφαρμόζονται. Η δημιουργία επαρκούς σχεδίου ελέγχου είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση των κινδύνων και των πιθανών δεικτών απάτης. Στη συνέχεια, ο νόμιμος ελεγκτής καλείται να διερευνήσει τις ενδείξεις απάτης και να εντοπίσει τυχόν περιπτώσεις που χρειάζονται περισσότερη διερεύνηση. Τα ακόλουθα είναι μερικά γεγονότα που ο ελεγκτής θα πρέπει να σκεφτεί περισσότερο:.

1. Η απουσία αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου
2. Οι πολύπλοκοι λογιστικοί χειρισμοί
3. Οι ασυνήθιστες συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν το αποτέλεσμα της εταιρείας
4. Η αδικαιολόγητη άρνηση των υπαλλήλων να λάβουν την κανονική ετήσια άδεια τους
5. Ο ξαφνικά ιδιαίτερα σπάταλος τρόπος ζωής ορισμένων ατόμων της εταιρείας με διάφορα προσχήματα (πχ κληρονομιά)
6. Η ιδιαίτερη σχέση με τους προμηθευτές και τους πιστωτές

Δεδομένου του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν οι ελεγκτές στον εντοπισμό της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις και της χειραγώγησης των κερδών, είναι ζωτικής σημασίας να συζητηθούν οι στρατηγικές που, όταν εφαρμόζονται σε μια εταιρεία, είτε από τη διοίκηση είτε από τους ελεγκτές απευθείας, θα επιτρέψουν την καταστολή αυτών των πρακτικών μέσω του προσδιορισμού των οικονομικών απάτη δήλωσης ή την πρόληψη της εμφάνισής τους. Παρόλο που η εταιρεία πληρώνει τον ελεγκτή, αυτός εξακολουθεί να έχει την ευθύνη να ενεργεί αμερόληπτα και αντικειμενικά διατηρώντας παράλληλα υψηλό επίπεδο επαγγελματισμού, ανεξάρτητα από τις σχέσεις που έχει δημιουργήσει με τον οργανισμό. Επομένως, δεν θα πρέπει να διστάζει να αναφέρει οποιοδήποτε διοικητικό παράπτωμα διαπιστώνει. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να παραμείνετε όσο το δυνατόν πιο ενημερωμένοι σχετικά με τους πιο πρόσφατους κανόνες και κανονισμούς που εκδόθηκαν από

επιτροπές και αρμόδιους φορείς. Ασφαλώς, η ευθυκρισία και η κριτική σκέψη είναι απαραίτητα χαρακτηριστικά, καθώς και η διαρκής αμφισβήτηση ακόμη και όσων θεωρούνται θέσφατα. Επιπλέον εξαιρετικής σημασίας είναι, η αντικειμενικότητα και η αντιμετώπιση κάθε επιχείρησης ως ξεχωριστής περίπτωσης είναι ζωτικής σημασίας, αποφεύγοντας τη σύνδεση με προηγούμενες εμπειρίες καθώς και το τσουβάλιασμα περιπτώσεων.

Επίσης, ο ελεγκτής καλείται να επιδείξει επιμονή στην εξασφάλιση των απαραίτητων εξηγήσεων και απαντήσεων από τη διοίκηση της εταιρίας, ειδικά όταν βρίσκει ασυνήθιστες συναλλαγές ή καταστάσεις που δεν συνάδουν με τη φυσιολογική λειτουργία της.

Η άρνηση τεκμηρίωσης τέτοιων καταστάσεων πρέπει να θεωρείται ένδειξη πιθανής παραποίησης, απαιτώντας μεγαλύτερη προσοχή στα όποια ζητήματα ανακύψουν. Οι ελεγκτές πρέπει να μπορούν να θέτουν τα θεμέλια για έναν αξιόπιστο και ποιοτικό έλεγχο, διαθέτοντας καλύτερη γνώση του περιβάλλοντος και των ιδιαιτεροτήτων της επιχείρησης, του τρόπου λειτουργίας της και των συνθηκών ανταγωνισμού. Συνεπώς, είναι υποχρέωσή τους να προετοιμάζουν το έδαφος για τους ελεγκτές, παρέχοντας τους βοήθεια και στήριξη κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Η ομάδα ελέγχου πρέπει να συνεργάζεται άψογα, με τα μέλη της να δείχνουν κατανόηση και να επικρατεί σύμπνοια απόψεων και κοινή λογική σκέψη για τη διαδικασία του ελέγχου. Η συνεχής επικοινωνία μεταξύ των μελών διευκολύνει την ανταλλαγή απόψεων, γνώσεων και εμπειριών, στοιχεία ζωτικής σημασίας για την ανίχνευση πιθανών παραποιήσεων. Οι συζητήσεις μπορούν να καλύπτουν θέματα όπως η δομή της επιχείρησης, η πολυπλοκότητά της, το είδος των συναλλαγών της, το ήθος και την ιστορία της, τον τομέα δραστηριότητάς της, το καθεστώς πίεσης υπό το οποίο λειτουργεί, τον ρόλο της διοίκησης και τον διαχωρισμό των καθηκόντων. Για να συλλέξει η ομάδα ελέγχου τις απαραίτητες πληροφορίες για την πιθανή ύπαρξη ουσιωδών λαθών λόγω παραποίησης, πρέπει να ακολουθήσει τα παρακάτω τρία βήματα (SAS, 2002):

1. Τακτική έρευνα της διοίκησης, της επιτροπής ελέγχου, του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και άλλων τμημάτων της επιχείρησης. Η ομάδα ελέγχου καλείται να συζητά με τους managers και τα υπόλοιπα στελέχη, αξιοποιώντας τις αντιδράσεις τους σε ύποπτες δραστηριότητες (στο χρηματοοικονομικό και λειτουργικό τμήμα) και πιθανές απάτες.
2. Γενική ανάλυση των χρηματοοικονομικών και μη παραγόντων στο Προσάρτημα της εταιρίας.

3. Εντοπισμός και άμεση αναφορά παραγόντων κινδύνου (risk factors) που πολύ πιθανό να έχουν άμεση σχέση με την πιθανότητα παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων.

Σε περίπτωση εντοπισμού παραποίησης, ο ελεγκτής οφείλει να ακολουθήσει το Ελεγκτικό Πρότυπο Νο.99, το οποίο ορίζει ότι «αν ο εξωτερικός ελεγκτής εντοπίσει παραποίηση σε κάποιο κατώτερο κλιμάκιο, πρέπει να το αναφέρει αμέσως στο αρμόδιο τμήμα της διοίκησης. Αν η παραποίηση αφορά διοικητικό στέλεχος, πρέπει να το αναφέρει άμεσα στην επιτροπή ελέγχου». Η διοίκηση, και ειδικά τα ανώτερα στελέχη, πρέπει να αντιλαμβάνονται τη σημασία του ρόλου του ελεγκτή για την εταιρία και το κοινωνικό σύνολο, δείχνοντας ειλικρίνεια και συνεργασία. Ζητήματα ηθικής είναι επίσης σημαντικά. Σύμφωνα με τον Archer (1996), «πρέπει να τηρούνται κανόνες ηθικής και δεοντολογίας κατά τη σύνταξη και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων». Η ευθύνη των managers διαχωρίζεται σε θετική, όταν παρουσιάζουν τις καταστάσεις με σαφήνεια και χωρίς αποκλίσεις, και σε αρνητική, όταν προκαλούν καταστάσεις που θα έπρεπε να αποτρέψουν. Επίσης, τα στελέχη πρέπει να αποδέχονται το κόστος και τον χρόνο που απαιτείται για έναν σωστό έλεγχο, χωρίς να προσπαθούν να το μειώσουν, αλλά να επιτρέπουν στον ελεγκτή να το κρίνει ο ίδιος. Συνεπώς, ο ελεγκτής δεν πρέπει να λειτουργεί υπό πίεση από τα υψηλόβαθμα στελέχη, αλλά να έχει την ελευθερία να αφιερώσει όσο χρόνο θεωρεί απαραίτητο για να ολοκληρώσει την ελεγκτική διαδικασία, επιτυγχάνοντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα με τον τρόπο που κρίνει καταλληλότερο.

Η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ορισμένες μυστικές ή εμπιστευτικές μεθόδους που επιτρέπουν την πρόβλεψη, αποτροπή, παρεμπόδιση και εντοπισμό δυσμενών καταστάσεων. Αυτές κατά κύριο λόγο έχουν να κάνουν με τη δημιουργία γραφείων ή το διορισμό υπαλλήλων για τη συλλογή παραπόνων και την προστασία εργαζομένων που έχουν αντιληφθεί πιθανές παραποιήσεις αλλά φοβούνται να τις αναφέρουν για λόγους επιβίωσης εντός της εταιρείας. Επίσης, είναι ξεχωριστή σημασία έχει η εφαρμογή διαδικασιών αξιολόγησης της ηθικής και του τρόπου ζωής των υψηλόβαθμων στελεχών που έχουν πρόσβαση στις ελεγκτικές διαδικασίες, καθώς και ο κατ' επανάληψη έλεγχος των ίδιων των ελεγκτών. Το πιο ουσιαστικής σημασίας ζήτημα είναι η αποτελεσματική διακυβέρνηση της εταιρίας από τα βασικά στελέχη, όπως το διοικητικό συμβούλιο, η επιτροπή ελέγχου, τα υψηλόβαθμα στελέχη της διοίκησης, οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές και τα κυβερνητικά σώματα. Η σωστή εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής μπορεί να διασφαλίσει

την αξιοπιστία, τη διαφάνεια και την εγκυρότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, προστατεύοντας έτσι τα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως τους επενδυτές, τους πιστωτές και τους εργαζόμενους της επιχείρησης.

Αναφορικά με το ρόλο του κράτους, αυτό πρέπει να υιοθετήσει δραστικά μέτρα και διαδικασίες για την ποινή των στελεχών και των επιχειρήσεων που χειραγωγούν τα κέρδη ή εφαρμόζουν παρόμοιες πρακτικές, με στόχο τον σωφρονισμό των παραβατών και τον παραδειγματισμό αυτών που ενδέχεται να προβούν σε αντίστοιχες ενέργειες. Για να γίνει πιο σαφές, η SEC (Securities Exchange Commission), μετά το σκάνδαλο της Enron, έλαβε μια σειρά μέτρων όπως η φυλάκιση των παραβατών με ποινές που έφταναν έως και τα είκοσι χρόνια, καθώς και την επιβολή μεγάλου αριθμού δικλείδων ασφαλείας για τις εταιρίες που εξαπάτησαν το κοινό για πέντε χρόνια μετά την πράξη τους, και την εφαρμογή νέων ποινών για τις εισηγμένες εταιρίες που εξαπάτησαν τους επενδυτές τους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των εικοσιπέντε ετών (Rezaee, 2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: «Συμπεράσματα»

Η ποιότητα του λογιστικού ελέγχου έχει ιδιαίτερη σημασία στις μέρες μας, με ακόμα μεγαλύτερη ένταση έχει έρθει στο προσκήνιο μετά τα εταιρικά σκάνδαλα που ξέσπασαν τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα, όπου σε αρκετές επιχειρήσεις οι μετοχές τους αποσύρθηκαν από το Χρηματιστήριο Αθηνών. Τέτοιου είδους γεγονότα έχουν οδηγήσει τους επενδυτές να κρατάνε μια πιο επιφυλακτική στάση, προσπαθώντας παράλληλα να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση και ακρίβεια στην ορθή παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων από τις επιχειρήσεις, που αποτελούν την πραγματική απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης για το επενδυτικό κοινό. Η χειραγώγηση και διαχείριση των κερδών είναι ένας τρόπος να καθοριστούν με συγκεκριμένο τρόπο τα αποτελέσματα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Τα στελέχη μιας επιχείρησης μπορεί να οδηγούνται σε αυτές τις πρακτικές της χειραγώγησης των λογιστικών κερδών για διάφορους λόγους, όπως το να επιτύχουν να ανταποκριθούν στις πιέσεις των κεφαλαιαγορών για περισσότερη ανάπτυξη, η επιθυμία εκπλήρωσης ή διάψευσης των εκτιμήσεων των αναλυτών, η μεγιστοποίηση των αποζημιώσεων (bonuses) που σχετίζονται με τα κέρδη, η αποφυγή παραβίασης όρων δανεισμού, και η επίδραση στα κανονικά αποτελέσματα. Υπάρχουν τρία είδη χειραγώγησης λογιστικών κερδών: λευκή, γκρι και μαύρη, και κατηγοριοποιείται έτσι με βάση την επικινδυνότητα των διαδικασιών. Η αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί μία τακτική η οποία έχει αρνητική επίδραση στην οικονομία και την κοινωνία. Τα διάφορα λογιστικά «μαγειρέματα» και οι προσεκτικά σχεδιασμένες απάτες που έκαναν οι επιχειρήσεις προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους, οδήγησαν σε μεγάλο βαθμό στη σημερινή οικονομική κρίση που έπληξε το προηγούμενο διάστημα την χώρα μας και γενικότερα ολόκληρο τον πλανήτη. Στην Ελλάδα, το πρόβλημα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων έχει αυξηθεί έντονα τα τελευταία χρόνια, με ανυπολόγιστες συνέπειες. Η συστηματική φοροδιαφυγή, που ασκούσαν έντεχνα οι λογιστές των επιχειρήσεων, ήταν από τους κυριότερους παράγοντες που εν τέλει οδήγησαν στην διόγκωση του κρατικού χρέους. Επιπλέον, επιχειρήσεις που δεν θα έπρεπε να χρηματοδοτηθούν καθώς δεν πληρούσαν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να πραγματοποιηθεί αυτό λάμβαναν χρηματοδότηση, οδηγώντας σε κατασπατάληση πόρων και τελικά σε πτώχευση, με συνέπεια να μένουν απλήρωτοι οι εργαζόμενοι. Οι εργαζόμενοι, οι προμηθευτές, οι τράπεζες και το ελληνικό δημόσιο επηρεάστηκαν αρνητικά, ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκε η ανεργία και μειώθηκε η ενεργός ζήτηση, οδηγώντας σε έναν φαύλο καταστροφικό κύκλο (Πατατούκας & Παπάκης, 2014). Κάθε φορά που αποκαλύπτεται ένα οικονομικό σκάνδαλο, ανακύπτουν ένα πλήθος

ερωτημάτων που χρίζουν απάντησης για το κατά πόσο πράγματι είναι αποτελεσματικό το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, η αξιοπιστία της διοίκησης, η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου και την φερεγγυότητα των εξωτερικών ελεγκτών. Ο ρόλος του ελεγκτή και η ποιότητα της ελεγκτικής εργασίας είναι πιο απαραίτητα από ποτέ, προκειμένου να εξαλειφθούν τα φαινόμενα λογιστικής αυθαιρεσίας και να ανακάμψει η οικονομία. Είναι καιρός να ενισχυθεί η ανεξαρτησία των ελεγκτών, σε συνδυασμό με εντονότερη δημόσια εποπτεία και ρύθμιση του ελεγκτικού επαγγέλματος.

Η χειραγώγηση των κερδών γίνεται με πολλούς τρόπους, πάντα ως προϊόν της δημιουργικής λογιστικής. Σε αυτή την προσπάθεια υπάρχουν πάντα αυτοί που είναι οι ενορχηστρωτές ή αλλιώς οι "μάγαιρες" (αυτοί που στήνουν την απάτη), οι "συνταγές" (τα μέσα που χρησιμοποιούν), τα κίνητρα (οι λόγοι για τους οποίους το κάνουν), ο έλεγχος (ο οποίος είναι ελλιπής ή στοχευμένα λανθασμένος) και τα τελικά αποτελέσματα. Με την παρούσα εργασία, προσπαθήσαμε να αναλύσουμε το φαινόμενο της χειραγώγησης κερδών, με τη δημιουργική λογιστική να κατέχει κεντρικό ρόλο. Επίσης, προσπαθήσαμε να δείξουμε την επίδραση που έχουν οι ελεγκτές στη χειραγώγηση των κερδών. Από παλαιότερες έρευνες, παρατηρήθηκε ότι σε μερικά από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα που έχουν ταλανίσει την οικονομία, εμπλέκονται ελεγκτικές εταιρείες. Βασικός στόχος ήταν να εμβαθύνουμε περισσότερο σε αυτό το φαινόμενο, παρουσιάζοντας παραδείγματα για να δείξουμε την αρνητική πλευρά και τον αντίκτυπο που έχουν οι απάτες και η χειραγώγηση στην οικονομία, στις ίδιες τις επιχειρήσεις και στους ανθρώπους που εμπιστεύονται αυτές τις επιχειρήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Ambler, T. & Neely, A. D.(2007). Narrative Reporting in Company Annual Accounts.
- Ball, R., & Shivakumar, L.(2005). Earnings quality in UK private firms: Comparative lossrecognition timeliness.
- .Caramanis, C. V. (1998). Assessing the impact of “liberalization” on auditor behaviour: accounting research in politically charged contexts.
- Caramanis, C. V. 1999. International accounting reforms versus indigenous auditors:intra-professional conflict in the Greek auditing profession 1990–1993. *Critical Perspectives on Accounting*, 10: 153–96.
- Chatfield Michael, (1977). A History of accounting Thought.
- Conner, E. (1986), “Enhancing public confidence in the accounting profession”, *Journal of Accountancy*.
- Christopher Napier, (2010), The History of financial reporting in the united kingdom.
- Dechow, P., & Skinner, D. (2000). Earnings management: reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators. *Accounting Horizons*,14(2), 235-250.
- Desai, M.A., Dharmapala, D.(2006). Corporate Tax Avoidance and High Powered Incentives, *Journal of Financial Economics* 79(1), 145-179
- Desai, M.A., Dharmapala, D.(2009). Corporate Tax Avoidance and Firm Value. *The review of economics and Statistics* 91 (3) 537-546
- Healy, P.M., Wahlen, J.M.(1999), Incentives and Earnings Management)
- Howard M. Schilit and Jeremy Perler (1993).Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmicks and Fraud in Financial Reports".
- Garry Previts & Barbara Merino, (1998), A History of Accountancy in the Unites States.
- Goulielmos, A. M. (2018). Greek Shipowners and Greece: The History of Greek Shipping. Cham: Springer.
- Grant Thorton, (2006), “Οι επιπτώσεις των IFRS κατά την πρώτη εφαρμογή τους στις εισηγμενες στο χρηματιστήριο αθηνών εταιρείες.
- Hirsch, B. T. & Prasad, K. (1995). Wage-Employment Determination and a Union Tax on Capital: Can Theory and Evidence be Reconciled? *Appeared in Economics Letters*, Vol. 48, No. 1, pp. 61-71
- . H.Stolowy, G. Breton, (2004), Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Concertuals Framework, *Review of Accounting and Finance*. Pg 5-92.
- .Jennifer J. Jones (1991)-*Journal of Accounting Research*
- .Kim, J-B., Li, Y., Zhang, L.(2011),Corporate Tax Avoidance and Stock Price Cash Risk:Firm-Level Analysis, *Journal of Financial Economics*100 (3), 639-662.
- Maule, A. J., Hockey, G. R. J., Bdzola, L.,(2000), Executive Decision-Making Under Pressure: The Influence of Stress on Risky Choices
- Moore, M.L.(1973). Management changes and discretionary accounting decisions. *Journal of Accounting Research*, (Spring): 100-107.
- Ormrod, P and Taylor P(2004). The impact of change to International Accounting Standards on debt covenants: a UK perspective. Pp71-94

- Ray Whittington, Kurt Pany (2022), Principles of Auditing and Other Assurance Services
- .Rezaee, Z., (2005), "Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud", *Critical Perspective on Accounting*, 16 (3), pp. 277-298.
- Stephen P. Robbins, Timothy A. Judge (2013), *Organizational Behavior*
- Timothy Douppnik and Hector Perera(2014). "International Accounting".
- Weisbach, D.A.(2002). Ten truths about Tax Shelters. *Tax L. Rev.* 55,215
- Wolfe, D. and Hernanson D.R. (2004). The fraud diamond: Considering four elements of fraud. *The CPA Journal*, pp.38-42.
- Γρηγοράκος, Θ. (1989), Γενικές Αρχές Ελεγκτικής, Έκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα
- Δημήτρης Ντζανάτος (2008), Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, με απλά λόγια και οι διαφορές τους από τα ελληνικά. 97-97, 131-132, 257-258.
- Καζαντζής, Χ. (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Εκδόσεις Business Plus, Πειραιάς
- Κάντζος, Κ. (1994), Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
- Λαζαρίδης, Γ. & Παπαδόπουλος, Δ. (2005), Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Βασικές Έννοιες Χρηματοοικονομικής, Χρηματοοικονομικός Σχεδιασμός και Διοίκηση Κεφαλαίου Κίνησης, Τεύχος Α, Β Έκδοση, Θεσσαλονίκη
- Λιβαδά Χρ.,(2005) Κώδικες Δεοντολογίας του χρηματοοικονομικού τομέα. Νομική φύση και λειτουργία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Λουμιώτης, Β. – Τζίφας, Β. (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθή
- Μαργαρίτη Κωστούλα (2012), «Η Δημιουργική Λογιστική και η Λογιστική Απάτη»,
- Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2017) Ελεγκτική – Εσωτερικός Έλεγχος Θεωρία και Εφαρμογές, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική.
- Παρασκευόπουλος, Δ.Π. (2008). Λογιστική Οργάνωση Επιχειρήσεων
- Σπαθής Χ. (2002), Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, *Λογιστής*, τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ. 1286-1294.
- Τσακλάγκανος, Α. Α., 2005. Ελεγκτική. Εκδ. Κυριακίδη Αφοί (2η έκδ.), Θεσσαλονίκη .
- Χρήστου Ι. Καζαντζή, (2006) Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Πειραιάς

Πανεπιστημιακές Εργασίες

- Κολοβός, Ι., 2012. Λογιστική παρακολούθηση και χειραγώγηση κερδών σε περίοδο κρίσης. Διπλωματική Εργασία, Παν. Μακεδονίας
- Κουμανάκος, Ε.Π., 2007. Χειρισμός των δημοσιευμένων κερδών από τις ελληνικές επιχειρήσεις. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Κατσούπα, Μ., 2012. Παρατηρήσεις στις εκθέσεις ορκωτών λογιστών σε σχέση με φαινόμενα «ωραιοποίησης» των οικονομικών καταστάσεων. Διπλωματική εργασία, Τμήμα οικονομικών Επιστημών, Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης.

Ιστοσελίδες

- https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/el_gr/topics/shipping/shipping_survey_gr_long.pdf
- <http://www.capital.gr>
- <http://www.ase.gr/>